

prosvetni delavec

Glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
Ljubljana, 16. novembra 1979 – št. 18 – letnik XXX

Dosežki in pričakovanja

Pri pripravi srednjeročnega načrta družbenega razvoja tudi na področju vzgoje in izobraževanja ocenjujemo prehojeno pot in načrtujemo, kaj bomo v prihodnjem petletnem obdobju spremenili, dogradili in izpopolnili, da bi bili uspehi vzgojno-izobraževalnega dela v skladu z družbenimi pričakovanji.

Kritična obravnava doseženega, možnosti in ciljev, ki jih želimo doseči ter ukrepov, ki naj zagotovijo uresničevanje naših pričakovanj, poteka na vseh ravneh, od temeljnih samoupravnih organizacij in interesnih skupnosti do republiških organov — v tem je bistvo samoupravnega načrtovanja, omogoča delavcem in drugim delovnim ljudem, da odločajo o temeljnih vprašanjih

družbenega razvoja. Razprave o dosežkih preteklega petletnega obdobja ter ciljih in načrtih za prihodnja leta torej ne smejo mimo vzgojno-izobraževalnih organizacij in njihovih delavcev, ki bodo zlasti po svojih delegatih v samoupravnih interesnih skupnostih vplivali na končne odločitve.

Kaj nam je prineslo petletno obdobje, ki se izteka, koliko smo uresnili sprejete načrte in izkoristili možnosti, ki so nam bile dane? V gradivih, ki jih je pripravila Izobraževalna skupnost Slovenije, in v razpravah o njih, ki potekajo na vseh ravneh, lahko najdemo odgovor za mnoga temeljna vprašanja.

V podružbljanju vzgoje in izobraževanja, ki je bilo med po-

glavnimi cilji tega srednjeročnega načrta, smo naredili precejšen razvojni premik v mnogih vzgojno-izobraževalnih organizacijah, ki so se bolj povezale s temeljnimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi, s svojim neposrednim okoljem in z združenim delom. Oblikovanje posebnih izobraževalnih skupnosti vodi do tesnejše povezanosti med izvajalci in uporabniki, s tem pa tudi do večje usklajenosti izobraževanja s potrebami združenega dela. Novi družbeno-ekonomski odnosi dobivajo s tem trdnješe temelje tudi na področju vzgoje in izobraževanja.

Vsebinske spremembe, ki smo jih načrtovali v skladu s stališči X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS, segajo postopoma v našo vzgojno-izobraževalno

prakso, v uresničevanje zasnove celodnevne osnovne šole in zasnove usmerjenega izobraževanja. Glavni naporji so bili in so posvečeni pripravi novih vzgojno-izobraževalnih programov, ki bodo v prihodnjih letih prinesli mnoge vsebinske spremembe na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja.

Podatki, ki osvetljujejo količinski napredek zadnjih let, so zgovorni. Z družbenimi sredstvi in prispevki občanov so nastale mnoge nove šole in vzgojno-varstvene organizacije, marsikaj pa je posodobljenega. Ponosni smo prav tako lahko tudi na nove domove za učence in študente, ki bistveno prispevajo k dostopnosti izobraževanja vseh mladini. V teh letih nam je uspelo zajeti v malo šolo že domala vse predšolske otroke pred vstopom v šolo. V srednjem šolstvu se je število dijakov povečalo od 78.000 na 85.000. Tudi uspešnost šolanja, vsaj tistega, ki jo izraža odstotek uspešnih učencev na koncu šolskega leta, se je precej dvignila in dosega v osnovni šoli 98%, v srednjih šolah 93%, na višjih in visokih šolah pa tudi precej več kot pred leti. Združena sredstva za izobraževanje in vzgojo so se v tem petletnem obdobju dvignila od 3.790 milijonov v letu 1976 na predvidenih 6.052 v letu 1979.

Prihodnje petletno obdobje pa naj bi prineslo še večje spremembe na vseh področjih vzgoje in izobraževanja, saj bo čas preobrazbe, obdobje globinskih sprememb v osnovnem in usmerjenem izobraževanju. Če kdaj, se pri pri oblikovanju razvojnih načrtov za to petletno obdobje razprave zato ne smejo ustaviti pri zunanjih spremembah in količinskih premikih, temveč morajo ob njih seči tudi v notranjo preobrazbo, katere zasnovo smo ta leta že v podrobnosti izoblikovali.

Prihodnje petletno obdobje bo vsebinsko preoblikovalo naše srednje šolstvo. Iz srednjega usmerjenega izobraževanja bo prišla že prva generacija, ki naj bi bila bolj kot dosedanja pripravljena za delo in življenje: s širšo splošno izobrazbo in trdnješo strokovno podlago za delo v določeni stroki, bolj prožna in ustvarjalna ter prilagodljiva za razvojne spremembe, bolj usposobljena za stalno nadaljnje izobraževanje, in izpopolnjevanje, bolj zavzeta za razvijanje pridobitev revolucije in samoupravne preobrazbe družbenega življenja. Vsebinska preobrazba bo segla v tem obdobju tudi v visoko šolstvo, ki se bo preobliko-

vala v skladu z zasnovo usmerjenega izobraževanja. Spreminjalni procesi pa bodo zajeli tudi osnovno šolo, ki se bo programsko izpopolnila in prilagodila novim zahtevam, zlasti novi vsebinski zasnovi usmerjenega izobraževanja, ki mu bo polagala temelje. Uresničevanje teh načrtov bo zahtevalo nadaljnje podružbljanje vzgoje in izobraževanja ter uresničevanje novih družbeno-ekonomskih odnosov, vključitev vzgoje in izobraževanja v enotnost združenega dela ter usklajenost z njegovimi razvojnimi potrebami.

Uresničevanje preobrazbe bo zahtevalo več sredstev; povečal se bo obseg vzgojno-izobraževalne dejavnosti, za višjo kakovost bo potrebno posodobiti vzgojno-izobraževalno delo, vanj bo potrebno vključiti več pedagoških delavcev, vsem učiteljem pa bo potrebno dati — poleg dopolnilnega znanja — tudi potrebne pripomočke za sodobni pouk. Preobrazba vzgoje in izobraževanja terja hitrejšo uvajanje sodobne izobraževalne tehnologije ter izsledkov pedagoške in andragoške teorije, krčenje izmenjskega pouka, uresničevanje zasnove celodnevne osnovne šole, odpiranje srednjega usmerjenega izobraževanja mladini in zaposlenim, ki so brez poklicne izobrazbe, preobrazbo šol, ki pripravljajo za delo na področju vzgoje in izobraževanja, ter še marsikaj drugega.

Uresničevanje nove zasnove osnovnega in usmerjenega izobraževanja bo zahtevalo velike napore, zavzetost in ustvarjalnost pri vseh delavcih na vzgojno-izobraževalnem področju. Ob ne ravno ugodnih gospodarskih gibanjih, ki jih predvidevamo v prihodnjih letih, bo morala celotna družba razumeti, kako potrebne so večje naložbe v posodabljanju vzgoje in izobraževanja — za naš družbeni in gospodarski napredek, za uresničevanje naših dolgoročnih načrtov. To razumevanje bo moralo vključevati tudi ustrezno vrednotenje vzgojno-izobraževalnega dela ter izjemnih naporov, ki jih prevzemajo delavci na tem področju.

Razprava o možnostih in ciljih nadaljnega srednjeročnega razvoja, zlasti na področju vzgoje in izobraževanja, ne sme iti torej mimo nas, mimo skupnega načrtovanja, ki povezuje delavce vseh področij združenega dela v iskanju najboljših možnosti za hitrejši družbeni napredek.

JOŽE VALENTINČIČ

Toni Stojkovski (17let): Partizanski pohod, Osnovna šola Ciril in Metod, Bitola

Voščilo in želja

Pred nami je 29. november, praznik republike, ko se v vseh vzgojno-izobraževalnih organizacijah zberemo v svečanem razpoloženju, da proslavimo njeno rojstvo in njen ustvarjalni razvoj.

Svečano ozračje, ki ga ustvarimo z izbrano besedo, s petjem in deklamacijo, spremeni enakomerni ritem našega vsakdanjega življenja ter seže v otrokovo in mladostnikovo zavest, da bi v njej pustilo neizbrisno sled.

Ob prazniku republike se svečana beseda ustavlja ob temeljnih vrednotah, na katerih je zasnovana naša skupnost. Bratstvo, enotnost, napredek, samoupravni socializem, neuvrčenost — te vrednote povezujejo čustva, hotenja in misli vseh delovnih ljudi naše ožje in širše domovine. Te skupne vrednote nam pomenijo neprimerno več, kot kar bi nas utegnili ločevati.

Prav je, da postanejo te vrednote del mlade osebnosti, del pogleda na življenje in lastno prihodnost rodov, ki se vrstijo v šolskih klopek. Privzganje teh vrednot je pomembnejše kot nabiranje marsikaterih učenosti, ki jih zaposluje. Zavestno sprejemanje teh vrednot zagotavlja nepretrganost našega samoupravnega socialističnega razvoja in naše poti k razviti sodobni družbi.

Ob prazniku republike se zliva v enotnost pesem mladih po vsej naši domovini in zabriše meje med narodi in narodnostmi. Kot bi ti svečani trenutki utrjevali vezi med njimi, ki jih je povezala v enoto zgodovina, enotnost pa nenehno utrjujejo skupni naporji, želje in pričakovanja.

Prav je, da doraščajo mladi že od ranih let z zavestjo in ponosom, da spadajo k veliki skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, da so del njene sedanosti in njene prihodnosti.

Praznovanje republike je torej mnogo več kot svečana proslava — je doživetje, spoznanje, oblikovanje.

Hkrati, ko čestitamo prosvetnim delavcem k prazniku republike, jim zato želimo, da bi v svečanem razpoloženju doživeli tudi trenutek globokega zadoščenja, da so oblikovalci mladega jugoslovanskega rodu, s tem pa tudi soustvarjalci republike in njene prihodnosti.

Kritično o razvojnih načrtih

Republiški komite za vzgojo in izobraževanje je na seji dne 5. novembra t. l. razpravljala o izhodiščih nadaljnega razvoja izobraževanja in vzgoje, o razvojnih možnostih telesne kulture v prihodnjem srednjeročnem obdobju, o predlogu zakona o osnovni šoli in drugih vprašanih, ki jih bodo podrobneje obravnavali v prihodnjih številkih našega časopisa. Osrednje mesto v razpravi so namenili izhodiščem za načrtovanje srednjeročnega razvoja na področju vzgoje in izobraževanja.

Pri oblikovanju osnov srednjeročnega načrta smo v marsičem šele na začetku poti. O gradivu, ki ga je pripravila Izobraževalna skupnost Slovenije, razpravljajo v občinskih in posebnih izobraževalnih skupnostih, znotraj njih pa šele nastajajo tudi predvidevanja nadaljnega razvoja. Ko bo to novo gradivo pripravljeno, bo dano v javno razpravo, v kateri se bodo širše vključili vsi delavci in občani.

Analiza preteklega petletnega obdobja je pokazala, da smo v marsičem naredili velik korak naprej. Pred nami pa je preobrazba vzgoje in izobraževanja ter uresničevanja zasnove usmerjenega izobraževanja; iz teh zahtev izhajajo naloge, za katere moramo zagotoviti potrebna gnotna sredstva, pa čeprav gospodarski razvoj ne bo ravno najbolj ugoden.

Količinski kazalniki razvoja, ki naj prikazujejo potrebna sredstva, še niso izdelani, saj so vmes še nekatere neznanke, povezane z gospodarskim razvojem s predvideno in z nepredvideno inflacijo in drugimi okoliščinami. Napak pa bi bilo, če bi se pri načrtovanju ustavili predvsem pri količinskih vidikih, saj se nam vsiljujejo tudi vprašanja, povezana s kakovostjo vzgojno-izobraževalnega dela. Ko načrtujemo razvoj, nam mora biti bistveno: kako zagotoviti potrebne pogoje, da bomo uspešneje uresničevali zastavljene cilje, da bomo dosegli reformna pričakovanja. Kadar iščemo ukrepe, ki do njih vodijo, se ne smemo

ustaviti pri materialnih vprašanih, novih zakonih in vzgojno-izobraževalnih programih, saj bo za uresničevanje preobrazbe potrebno še marsikaj drugega.

Pri načrtovanju izobrazbe ter usklajevanju dejavnosti organizacij za usmerjeno izobraževanje s potrebami združenega dela ne bomo mogli mimo kritične analize sedanjega stanja — ne le v šolstvu, temveč tudi v proizvodnih in drugih dejavnostih. Na začetku sedanjega srednjeročnega razvoja smo predvideli hitrejši tehnološki napredek, višanje izobrazbenega sestava zaposlenih, hitreje prehajanje k zahtevnejši proizvodnji in višji produktivnosti dela, temelječi na znanju in ustvarjalnosti. Razvoj pa je šel drugo pot: prevladovalo je ekstenzivno zaposlovanje značilno za nizko tehnološko razvitost, ki se zadovoljuje z nizko strokovnim delom in priučenimi delavci, v mnogo večji meri, kot smo pričakovali. Če bo nadaljevalo zaposlovanje po tej poti, se bodo zaostila naspotja med tako tehnologijo in njenimi zahtevami ter pričakovani mladine, ki bo prihajala iz šol. Verjetno je že v tem eden izmed vzrokov, da se število študentov na višjih in visokih šolah zadnja leta ne zvišuje.

Ko bodo nastajali razvojni načrti, bo potrebno upoštevati, da osebni dohodki prosvetnih delavcev ne napredujejo enako kot na drugih področjih; srednjeročni načrt mora v tem zagotoviti pospešeno rast in enakopravnost tega področja v združenem delu. Od tega, kako bomo poleg osebnih dohodkov zagotovili tudi dovolj sredstev za materialne in funkcionalne izdatke, pa bo odvisna precej tudi kakovost učnega procesa, njegova sodobna opremljenost in učinkovitost.

Pri tem pa je pomembno tudi, kako bodo učitelji pripravljani na reformne naloge: skrb za njihovo usposabljanje in izpopolnjevanje mora biti torej vključena v razvojne načrte kot del ukrepov za uresničevanje srednjeročnih ciljev na področju vzgoje in izobraževanja.

JV

Sodobna tehnologija — prispevek k razvoju in demokratizaciji izobraževanja

S posveta uporabnikov in izdelovalcev avdiovizualnih sredstev

Koliko tehnična sredstva prispevajo ali koliko bodo lahko prispevala k razvoju in demokratizaciji vzgoje in izobraževanja?

Vprašanje je upravičeno in vse pogosteje ga slišimo tudi na mednarodnih posvetovanjih o vzgoji in izobraževanju. Zakaj? Prvič: ni dežele, ki ne bi doživljala burnih sprememb v sedanjem vzgojno-izobraževalnem sistemu in hkrati številnih novih izzivov v vzgoji. To pa pomeni, da je treba hitreje raziskovati doseženo raven razvoja in demokratizaciji izobraževanja in sprejeti ukrepe za nadaljnji napredek, mnogokrat celo prej, kot so bile prejše odločitve preskušene v praksi. Statistične publikacije UNESCO kažejo, da imajo težnje izobraževanja v svetu veliko skupnih značilnosti.

Drugi razlog: tehnična sredstva, ki prispevajo k reševanju enega problema, povzročijo hkrati tudi nove probleme in zagate. Pravi smisel in celosten pomen dobijo le tedaj, če zadevajo temeljne probleme vzgoje in izobraževanja, npr. njun razvoj in demokratizacijo. Če so od tega namena oddaljena, služijo tehnicizmu in tehnokraciji.

In tretji razlog: mnogi oporekajo temu, da tehnična sredstva sploh prispevajo k razvoju izobraževanja. Postrežemo jim z

dokazi o tem, da izobraževalna tehnologija samodejno prispeva k razvoju in demokratizaciji izobraževanja, precej zmanjšuje posledice socialnih razlik in ustvarja sistem enakih možnosti. Zagotavlja vsaj približno enake možnosti za izobraževanje vseh učencev.

EVROPSKI ODGOVOR

Na ta vprašanja so odgovorili bolj določno na evropskem sestanku uporabnikov, izdelovalcev in organizacij za standardizacijo avdiovizualnih sredstev, ki je bil od letošnjega 23. do 26. oktobra na pobudo UNESCO. Na tem delovnem sestanku je sodelovalo okrog sedemdeset znanih strokovnjakov.

— Tehnična sredstva, posebno avdiovizualna, so postala več kot zgolj ponazorilo. Še posebno pomembno je, da so postala tudi sredstva dejavnosti in osebnega izražanja. Tak razvoj je usklajen tudi s stališči mnogih strokovnjakov za psihologijo učenja. Spremembe, ki so nastale zaradi razvoja tehničnih sredstev in njihove uveljavitve v izobraževanju, so posebno pomembne za vlogo učiteljev in položaj učencev. Tehnična sredstva zahtevajo tudi spremembe šolskega prostora — je rekla Gordana Žindović.

dogodki novosti

Po podatkih, ki jih navaja dr. Nikola Potkonjak, so bile »eksplozije« v izobraževanju značilne za šolstvo evropskih dežel v zadnjih dveh desetletjih. Vse kaže, da se bodo na nekaterih stopnjah vzgojno-izobraževalnega sistema nadaljevale tudi nadaljnjih deset let. To, da obiskujejo vsi otroci obvezno šolo, je prav gotovo pripomoglo, da se je izredno povečalo število učencev v srednjih, višjih in visokih šolah. Hkrati s tem se povečuje v teh šolah tudi število ženske mladine in število učiteljev. Zelo hitro pa naraščajo tudi stroški za izobraževanje. V takih razmerah je edini izhod iz zagate, da moderniziramo proces pridobivanja znanja.

Povečevanje števila učencev so spremljali tudi pojavi, ki so slabo vplivali na kakovostne vidike izobraževanja: nesorazmerje med željami in možnostmi v izobraževanju, neuravnoveženost med narodnim dohodkom, številom učencev in potrebami po delavcih; neustrezna vsebina izobraževanja glede na resnične potrebe študentov in družbe; težave v upravljanju izobraževalnega sistema, jez med potrebami po denarju za izobraževanje in tistim, ki je na voljo. Te ugotovitve je poudaril na evropskem sestanku Philippe Coombs v svoji študiji Čas je, da spremenimo strategijo. Ob koncu je dejal, da so spremembe nujne, če želimo izboljšati učinkovitost in produktivnost vzgojno-izobraževalne dejavnosti.

»UMAKNENO«

Z DNEVNEGA REDA

Demokratizacija izobraževanja je v vseh evropskih deželah sestavni del splošne politike, še posebno izobraževalne. Prevladuje dvojje različnih pojmovanj demokratizaciji izobraževanja.

V nekaterih deželah še vedno prevladuje prepričanje, da popolnoma demokratičen vzgojno-izobraževalni sistem ni mogoč. Menijo, da je demokratizacija vnaprej omejena z dejavniki dednosti in okolja, v katerem se kdo rodi, živi in razvija. Nekaj dežel se je sprijaznilo z doseženo stopnjo demokratičnosti v izobraževanju in je to vprašanje »umaknilo« z dnevnega reda. Ni malo tudi takih, ki menijo, da se s podaljševanjem obveznega šolanja, s tem ko si vedno več mladine pridobiva znanje na vseh ravneh, z naglim razvojem izobraževanja in zviševanjem splošne izobraževalne ravni vseh državljanov sami po sebi zboljšujejo dosežki v demokratizaciji izobraževanja. Sreča pa je, da v večini dežel vedno bolj prevladuje stališče, da demokratizacija izobraževanja ni mogoče zagotoviti enkrat za vselej. Nenehni razvoj družbe, nova znanstvena spoznanja o razvoju osebnosti in novi znanstveno-tehnični dosežki narekujejo, da je treba nenehno proučevati rešitve ter raven odprtosti in demokratizacije izobraževanja.

Čeprav ni mogoče sprejeti stališča, da pomeni demokratizacija izobraževanja že uporaba sodobnih tehničnih sredstev in v skrajnosti na finančne možnosti kakšne dežele, da ta sredstva nabavi in vpelje v vzgojno-izobraževalni proces, je vendarle res,

da sredstva množičnih občil in druga sredstva, ki jih že zdaj uporabljajo v vzgoji in izobraževanju, ustvarjajo zelo dobre možnosti za nove načine obravnave in iskanje novih rešitev mnogih vprašanj, ki se pojavljajo v procesu demokratizacije izobraževanja — meni dr. Nikola Potkonjak.

JUGOSLOVANSKO MNENJE

V Jugoslaviji pomeni demokratizacija izobraževanja zelo dinamičen proces, ki je stalna naloga vseh. Razvoj družbe, družbenih odnosov, znanstveno-tehnološke revolucije, razvoj potreb sodobnega človeka, spremembe, ki nastajajo v delu in življenju ljudi in razvoj izobraževanja — nenehno zahtevajo, da se razvijajo in razvejajo možnosti za individualen svobodni razvoj, da se nenehno širi in pogloblja ter razvija dosežena stopnja demokratizacije izobraževanja. Zato tudi demokratizacija izobraževanja nenehno spremlja vse spremembe v tej dejavnosti.

Kot je dejal Veselko Velčić, opredeljujejo izobraževalno tehnologijo kot celoto subjektivnih in objektivnih dejavnikov v dinamični organizaciji izobraževalnih procesov — v šolski in širši družbeni vzgojno-izobraževalni dejavnosti, da se na vsaki stopnji dosežejo vzgojno-izobraževalni smotri in naloge. Izobraževalno tehnologijo pojmuje kot celoto z družbenega in tehničnega vidika. S tem smo ovrgli definicije, po katerih pomeni izobraževalna tehnologija samo »razna tehnična sredstva in naprave« ali na »sintezo fizičnega in programskega dela« v izobraževanju.

Čeprav je izobraževalna tehnologija šele na začetku svojega vzpona, postaja vse pomembnejši dejavnik pri povezovanju izobraževanja, dela in družbe, postaja eden nepogrešljivih dejavnikov preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Toda raziskave opozarjajo: Čeprav smo dojeli, kako zelo pomembna je izobraževalna tehnologija, je še vedno nismo začeli dovolj organizirano uvajati v vzgojno-izobraževalni proces.

Raziskava Fabijana Radonića, ki jo je opravil v 392 jugoslovanskih vzgojno-izobraževalnih organizacijah, kaže, da imajo skoraj povsod diaprojektorje, gramofone, grafoskope, magnetofone in televizorje. (Od 10 do 20 odstotkov teh sredstev je pokvarjenih.) Elektronske učilnice ima samo deset vzgojno-izobraževalnih organizacij, se pravi, da le vsaka štirideseta. Samo 8 odstotkov šol ima računalnik in le 5 odstotkov interno televizijo. Uvajanje sodobne tehnologije otežuje pomanjkanje denarja — tako je v 45 odstotkih anketiranih šol, v vsaki peti šoli pa razmišljajo, kako bi za to zagotovili potreben prostor.

Posebna težava je tudi v tem, ker učitelji premalo uporabljajo tehnična sredstva, ki so na voljo. Le vsak drugi učitelj uporablja preprostejša sredstva, z zapletenejšimi pa se ukvarja le malo učiteljev. Raziskave kažejo, da naši učitelji razmeroma počasi sprejemajo novo učno tehniko. **DJOKICA PETKOVIĆ**

Da ne bo nespোরazumov

Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti o novem predlogu zakona o osnovni šoli

Tisti teden, ko je razposlal Republiški komite za vzgojo in izobraževanje predlog zakona o osnovni šoli v razpravo pristojnim organizacijam, so predlog med prvimi obravnavali — na seji 5. novembra — člani republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti. Kritično so primerjali, katere od njihovih pomb k osnutku je predlagatelj povsem upošteval, katere premalo katerih sploh ne.

Sindikat je namenil precej pozornosti družbenoekonomskim odnosom, posebej pa je poudaril zahtevo, da je treba vzgojno-izobraževalno delo v šolah načrtovati po enotni metodologiji, zato da bo lažje vrednotiti načrte dela. Na seji smo slišali — in tako razberemo tudi iz predloga — da prinaša zakon o osnovni šoli le nekatere posebne določbe, medtem ko je poglavje o odnosih med udeleženci svobodne menjave dela na področju vzgoje in izobraževanja usklajeno z zakonom o svobodni menjavi dela.

Tako kot večina razpravljalcev so se tudi člani republiškega odbora zavzemali za tisto različico določila, ki govori o manjšem številu učencev v razredu, in ta je bila — kot vemo — upoštevana v predlogu zakona.

Veliko pozornosti je sindikat namenil organizaciji samoupravljanja v šolah. Na mnogih sestankih je bilo povedano, da vseh vprašanj, ki se pojavljajo v življenju in delu šole, ni mogoče reševati na zborih delavcev ali na dvodomnem svetu šole, saj gre mnogokrat za zadeve, ki zunanjih članov iz vrst uporabnikov ne zanimajo. Treba pa je povedati tudi to, da te seje velikokrat niso sklepne. Zato so se sprva zavzeli za poseben izvršilni organ, ki naj bi reševal zadeve, pomembne samo za izvajalce. Predlog pa ni našel odmeva pri svetu za družbeno ureditev, ki meni, da je treba s samoupravnim aktom določiti, o katerih zadevah bo odločal celoten svet šole, o katerih pa člani sveta izvajalci. To pa pomeni — so poudarili ob koncu razprave — da bo moralo bolj kot doslej zaživeti delo v odborih za delovna razmerja in raznih komisijah.

SPORNI 114. ČLEN

Tako kot v javni razpravi je bil tudi na tej seji deležen izredne pozornosti člen, ki govori o delovni obveznosti učiteljev. Kot vemo, temelji ta člen na 42-urni tedenski delovni obveznosti, hkrati pa določa, da »skupno število ur po posameznih predmetih iz predmetnika osnovne šole ne sme presegati 20 ur tedensko, skupaj z urami dopolnilnega in dodatnega pouka, interesnih dejavnosti fakultativnega pouka ter vodenja samostojnega dela in različnih oblik organiziranega varstva učencev pa ne več kot 25 ur tedensko.« Učitelji se ne strinjajo. Predlagatelj sicer poudarja, da pomeni to določilo samo najvišjo dopustno obremenitev in potemtakem zavarovanje kakovosti učiteljevega dela (?), šole pa naj bi podrobneje opredelile delovne obvez-

Zaposlitev za določen čas — vendar za vse leto

Na seji republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja smo slišali tudi o tej »navadi«, ki se je menda že kar lepo udomacila po naših šolah. Družbeni pravobranilec samoupravljanja iz Ljubljane ugotavlja, da sklepajo v nekaterih šolah z učitelji, ki si še niso pridobili ustrezne izobrazbe, delovna razmerja za določen čas — za deset ali enajst mesecev. V nekdanjih »počitniških« mesecih — juliju in avgustu — ostanejo ti učitelji nezaposleni, se pravi tudi brez osebnega dohodka in zdravstvenega zavarovanja, čeprav so vse leto opravljali naloge tako kot drugi učitelji. Na vrsto pridejo prvega septembra: takrat pogosto ista šola spet sklene z njimi delovno razmerje — za določen čas. Tako ravnanje šol ni pravilno — opozarja družbeni pra-

nosti učiteljev v samoupravnih aktih.

Praktiki menijo drugače. Kazalo se je, da je teh dopustnih ur dodatnega neposrednega dela z učenci zelo veliko, pogosta pa je pričakovati, da bo nekatere šole ali izobraževalne skupnosti obremenile učitelje vsi petimi urami, druge pa manj; to pomeni, da učitelji v sameznih šol ne bodo niti približno v enakopravnem položaju. Učitelji poudarjajo, da je zdaj premalo časa upoštevanega za priprave, odpiranje šole na zven itn. in da dodatnih pet ur prav gotovo ne bo zaščitilo kakovosti njihovega dela. Število obolenj se povečuje, pa tudi odhajanje v druge poklice po marsikaj. Razumljivo pa je, da bilo teh pet ur prav dobrodošlo vodstvom šol pri razporejanju tistih predmetov, kjer primanjkuje učiteljev, saj je zdaj približno 21 odstotkov ur opravljenih »nadurno«. Veliko vprašanj je, ali je mogoče rešiti ta problem preprosto s povečanjem učiteljeve stvarne delovne obveznosti. Jasno je torej, da bo zdajšnjem predpisu še vnapre ostalo veliko nespোরazumov. Ne bo teh 25 ur vzeti kot norma tiv pri pripravah srednjeročnih načrtov? Kako ga bodo razumeli interesne skupnosti?

Mnenja o tem členu so bila do zdaj ves čas različna. Nekateri menijo, da predlagatelj v bistvu povečuje učiteljevo delovno obveznost za neposredno delo učenci v primerjavi z dosedanjimi organizacijami in da bi bilo treba podrobneje opredeliti različne delovne čase, drugi pa podpirajo določila zakona. Menimo namreč, da zakon ne more ujeti natančneje delitve delovnega časa. Zagovorniki drugega mnenja trdijo, da je to zadnja vzgojno-izobraževalna organizacija in da je določenih pet ur drugo vzgojno-izobraževalno delo z učenci prav koristno. Tako bo namreč olajšano urejanje interesnih dejavnosti, razredništv itn. Nehote se vsiljuje misel, da so zagovorniki prvega mnenja učitelji, drugega pa »organizatorji dela«. Eno je gotovo in to trdila tudi večina razpravljalcev: 114. člen je treba izoblikovati tako, da ga ne bo mogoče zlorabiti za prehuo obremenitev učiteljev — ne od tistih, ki delajo denar, in onih, ki razporejujejo učitelju ure delovne obveznosti. In še nekaj: povsod v svetu si prizadevajo, da bi znižali število učiteljeve učne obveznosti pr zato, da bi učitelj lahko namenil več časa in pozornosti kulturni vlogi šole, njenemu odpiranju okolje in ne nazadnje tudi dopolnilni izobrazbi v svoji stroki. **MARJANA KUNEJ**

Prikrasani so torej pri dopustu, minulem delu in seveda delovni dobi. Svoje zdravstveno zavarovanje morajo uveljavljati na Skupnosti za socialno zavarovanje, sicer so prikrasani tudi za to osnovno pravico, ki jo uveljavlja družba za vse delovne ljudi.

Celodnevna šola — temelj usmerjenega izobraževanja

Se vedno ni vsem jasno, kaj je celodnevna šola

Ni dvoma, da skušamo s preobrazbo vzgoje in izobraževanja v razvoju usmerjenega izobraževanja uresničevati vzgojni smoter celostnega razvoja osebnosti. Pri tem ne gre za vsestranski razvoj osebnosti, odpujene od resničnega življenja in gospodarske stvarnosti, temveč hkrati za čimboljše usklajevanje posameznikovih in družbenih potreb, ustrezno vključevanje posameznikovih sposobnosti v združeno delo. Smešno bi bilo, če bi si zamišljali, da bo vsak lahko delal le to, kar si morda trenutno želi, posebno, če si želi nekaj, česar v družbi ni mogoče uresničiti. To velja zlasti za poklicne odločitve, saj ne bi bilo mogoče, da bi uveljavili poklicno težnjo vsi, ki želijo biti, denimo, filmski igralci. Torej je treba z vzgojo omogočiti, da si bo čimveč mladih ljudi izbrali nekaj, kar je obnem uresničljivo, pa vendar skladno z osebnimi možnostmi in potrebami združenega dela.

Tako odkritje samega sebe, ki pomaga mlademu človeku prignati pretirane iluzije o sanjski sreči, in ga hkrati zadostiti njegovim željam, ko spozna svoje prave ustvarjalne sposobnosti in zadovoljstvo v delu, ki je tem sposobnostim ustrezno, pa mora dati temeljni vzgojnoizobraževalni proces že v predšolski in osnovnošolski dobi. To obnem pomeni, da je ves čas treba uveljavljati poklicno usmerjanje in svetovanje, ki pa ne more in ne sme temeljiti predvsem na psihodiagnostičnem odčitavanju stanja, temveč na dolgoročnojšem vzgojno-izobraževalnem delu, ki daje vse možnosti celostnega razvoja mlade osebnosti. Takega razvoja pa učencem ne more doseči, če je omejen predvsem na enciklopedično nabit program faktorskega učenja, na ozko omejene učne ure pouka, pogosto zgolj informativnega. Doseže ga le tedaj, če se lahko preskusi na različnih področjih dejavnosti, če vpleta spoznanja, pridobljena pri učnih urah, v prakso, v delo, v dejavnosti prostega časa, pa pri tem ugotovi ter razvija svoje interese in delovne potrebe. Razumljivo, da takih možnosti poldnevna šola v sistemu nagrajevanja učiteljevega dela pretežno po opravljenih učnih urah ne more dati. Zato je treba storiti vse, da se spremeni osnovna šola, ki je tako obnem tudi temeljna sestavina in potreba usmerjenega izobraževanja. Brez teh prvih, ki jih v razvoju poklicnega usmerjanja morata dati predšolska in osnovnošolska vzgoja, si resnično ni mogoče zamisliti dobro razvitega usmerjenega izobraževanja, pa čeprav premika poklicno odločitev na sorazmerno poznejšo starost.

NE SAMO UČITELJI

Celodnevna šola se trenutno še počasi razvija, ker povsod zanj še ni niti prostorskih niti kadrovskih možnosti. Razlogi pa niso le v tem. Veliko zavoro predstavlja tudi prešibka osveščenost tistih, ki naj bi dobro razlagali, kaj celodnevna šola pomeni. Ti naj bi si med prvimi tudi tako šolo želeli, ker je pogoj za uresničevanje vzgojnega smotra. Zavora je torej pogosto pri samih učiteljih, ki prav zaradi preskromno razvite pedagogike in didaktike celodnevne šole niti nimajo jasne predstave, kako bi celodnevno šolo razvili tako, da bi bili v njej delovno zadovoljni skupaj z učenci. Upoštevati pa je potrebno še to, da mnogi mislijo, kako bodo celodnevno šolo razvili le učitelji. V takih okoliščinah je tudi popolnoma razumljivo, da se bodo učitelji, ki novega še ne poznajo dovolj, pa tudi zaradi samozavestno ne obvladujejo, bali celodnevne šole, ker pomeni predvsem (pre)obremenitev, več dela, in to tudi takega, o katerem ne vedo, če ga bodo lahko dovolj uspešno opravili. Tam, kjer je tako, je tudi razumljivo, da učitelji, ki bi sicer morali kot strokovnjaki biti najbolj prepričljivi, sploh ne bodo zavzeti za preobrazbo v celodnevno šolo in ne bodo odkrivali možnosti in ustrezno osveščali okolja, da bi sodelovalo. V tem primeru tudi ne bodo izdelali niti kratkoročnega niti dolgoročnega razvojnega projekta, iz katerega bi bilo razvidno, kakšne so zares možnosti prehoda na celodnevno šolo v kra-

jevni skupnosti in kdaj bo do tega kakovostnega skoka lahko prišlo. Prav to pa je zelo pomembno. Ob izdelavi takega razvojnega projekta se namreč odkrijejo morebitne skrite možnosti, ugotove kadrovske rezerve, in še natančneje premisli, kaj je treba v krajevni skupnosti storiti, da se ustvarijo ustrezne možnosti. Ob tem ostane še jasnejša predstava o perspektivi, ki jo imajo tudi učitelji za ustreznejšo pripravo na delo, ki ga lahko teoretično boljše spoznajo in z manjšo bojznijo obvladujejo.

NIČ BREZ NAČRTOV

Če smo že rekli, da učitelji sami ne morejo dobro razviti celodnevne šole, potem je jasno, da se šola in krajevna skupnost morata povezati in sodelovati. To pomeni, da tudi program dela vzgojnoizobraževalne organizacije ne more biti le notranja zadeva učiteljskega kolektiva, pa tudi ne same šolske skupnosti. Lahko je le javno oblikovan, ob sodelovanju vseh ustreznih dejavnikov krajevnih skupnosti, kjer šola deluje. To pomeni, da šolska skupnost upošteva interese krajevnih skupnosti in obrnjeno, da se ti interesi in potrebe pravočasno ugotove, a obnem, ko se vgradijo v letni program šolskega dela, dogovore tudi oblike in načini, kako se bo to uresničilo in kdo bo to ali ono v vzgojno izobraževalnem procesu tudi opravil.

Pri tem se odpre še novo vprašanje: vzgojno-izobraževalni proces ne more več potekati samo v šoli. Šola je odprta, sega v prostor krajevnih skupnosti, pa je v takem letnem programu potrebno tudi določiti, kje se ta ali drugi del programa uresniči, v dvorani prosvetnega društva, v proizvodni delavnici, na seji odbora krajevnih skupnosti, na igrišču TVD Partizan in podobno. O vsem tem se je treba trdno samoupravno dogovoriti, zato je v razvojnem projektu tudi potrebno predvideti, kako bodo različne možnosti postopoma nastajale. Vedeti je namreč treba, da se bodo tudi programi, ki jih imajo različne organizacije in društva za vzgojo svojega podmladka, vgrajevali v življenjski red celodnevne bivanja otrok in mladine v vzgojno organiziranem okolju razvite celodnevne šole.

VEČ ZAHTEV — VEČ SODELOVANJA

Vse to bi ostajalo v zraku, če ne bi obnem premislili, kakšne so gospodarske možnosti za uresničitev načrtov. Prav to pa je tisto, ki bo poleg jasne predstave o celodnevni šoli dalo stvarno sliko take šole v krajevni skupnosti. Ni se treba vprašati, kakšna je idealna celodnevna šola — za to je treba le dobro poznati pedagoška načela, vzgojni smoter in pomen celodnevne šole. Treba pa je postaviti vprašanje, kakšno celodnevno šolo lahko organiziramo v sedanjih razmerah. Le ob tem bomo metodološko ustrezno in marksistično kritično ravnali in potem presodili, ali je že ustrezen trenutek za prehod, ki bo zagotavljal dober razvoj celodnevne šole. Seveda, se je ob tem tudi vso odgovornostjo treba vprašati, če smo vse storili, da bi tudi

zagotovili ustrezne možnosti, kajti same po sebi »na čudežen način« se ne bodo pojavile.

Trud za razvoj celodnevne šole je torej prizadevanje za ureditev temeljev celotnega usmerjenega izobraževanja. To je torej naša družbena odgovornost, ki se ji ni mogoče izmikati zaradi zdravega razvoja in sreče mladih. Prav to pa je nedvomno najbližji interes ne samo staršev, temveč celotne skupnosti, ki se kaže predvsem v življenju in

delu krajevnih skupnosti. V tem pomenu je šola nujno tudi pomembno stališče življenjskih interesov krajevnih skupnosti, pomemben dejavnik osveščanja. Zato bo morala biti morda bolj kot doslej tudi zahtevnejša, da bo sprožila večje sodelovanje vseh v krajevni skupnosti za preobrazbo vzgoje in izobraževanja, za pristnejše in učinkovitejše samoupravljanje.

RUDI LEŠNIK

Priprava za sodoben pouk

Seminar o novostih pri pouku fizike v osnovni šoli

Na oddelku za matematiko in fiziko Pedagoške akademije v Ljubljani je bil 9. in 10. novembra prvi iz ciklusa seminarjev, ki jih za učitelje fizike v osnovnih šolah organizirata pedagoška akademija in pedagoški inštitut. Pedagoški inštitut je prevzel organizacijske naloge, sodelavci oddelka za matematiko in fiziko na pedagoški akademiji pa vsa dela v zvezi s pripravo in izvedbo seminarja. Pedagoška akademija je dala na voljo tudi velik del učnih pripomočkov, nekaj pa si jih je bilo treba zaradi velikega števila udeležencev tudi izposoditi. Tudi za izvedbo praktičnega dela seminarja smo poiskali pomoč zunaj akademije.

Tematika seminarja je bila povezana s spremembami učnega načrta in učbenikov v letošnjem letu. Poseben poudarek je bil na praktičnem usposabljanju učiteljev za uporabo modernih učnih pripomočkov, ki jih razvijajo in preskušajo sodelavci obeh inštitucij in ki si jih šole potem lahko v organiziranem skupinskem nakupu oskrbe prek oddelka učil Državne založbe Slovenije.

Temeljne spremembe, o katerih je tekla beseda na seminarju, so bile izvedene zaradi uvajanja skupnih osnov srednjega usmerjenega izobraževanja. Učenci, ki so letos v osmem razredu, bodo docela pripravljani za uk in pouk fizike v prvem letniku srednje šole. Tako vsaj za fiziko lahko trdimo, da so šolniki in kadrovske šole storili vse potrebno, da zaradi reform ne bi trpeli učenci in da nam ne bi bilo treba govoriti o neusklajenem reformatorstvu.

Učni načrt za fiziko je zdaj ukrojen tako, da zadnji dve leti v osnovni šoli in prvo leto v srednji šoli predstavljajo enoten začetni tečaj fizike. S takšno organizacijo je bilo mogoče doseči, da se bo skoraj vsa mladina seznanila z osnovami klasične fizike in z uvodom v moderno fiziko. Klasična fizika je bila nanizana okrog dveh vodilnih organizacijskih idej. V prvo takšno organizacijsko idejno shemo sodi pojem energije in energijski zakon, druga pomembna povezovalna ideja pa je atomska zgradba snovi. Z letošnjimi spremembami tema dvema nosilnima stebroma začetnega pouka fizike v osnovni šoli dodajamo še zelo abstrakten pojem polja. Potrebovali ga bomo v srednji šoli pri obravnavi valovanja.

Potem ko so se učitelji na seminarju seznanili z vsebinskimi novostmi, so imeli priložnost usposobiti se ob praktičnem delu v laboratoriju tudi z opremo, ki bo potrebna kot pomoč pri konkretizaciji abstraktnih idej v okviru pouka. Najpomembnejše novosti so predstavljale elektronske cevi tvrdke Teltron, s katerimi učencem prikažemo mikroskopsko razlago električnega toka in vpliv električnih in magnetnih polj na naelektrene delce.

Elektronski elektrometer z ojačevalnikom za enosmerni tok je nepogrešljiv pripomoček za povezavo elektrostatike in elektrodinamike. Z uvedbo polj se močno razširi pojem energije. Za meritev električne in magnetne energije v kondenzatorju in tuljavi je šele v zadnjih letih na voljo elektronski joulemeter in wattmeter. Kinematiko planetnega sistema, ki temelji na zakoni težnega polja, pa je učencem mogoče prikazati s posebnim planetarijem. Z vsemi naštetimi napravami in še z drugimi so učitelji sami eksperimentirali v majhnih skupinah.

Pol dneva je bilo posvečenega vprašanju, kako učitelj preverja, če je pri pouku dosegel zastavljene smotre in če učenci obravnavano snov razumejo in znajo. Udeleženci so sestavljali naloge objektivnega tipa, in sicer na temelju operativiziranih učnih smotrov za novo uvedena poglavja. Organizatorji bodo sestavljene naloge razmnožili in jih poslali vsem šolam do začetka drugega polletja.

Organizatorji seminarja so predvideli, da naj bi se do začetka II. polletja udeležili seminarja prav vsi učitelji fizike v osnovnih šolah ne glede na to, ali letos poučujejo fiziko ali ne. Priprave na seminarski cikel so bile namreč tako obsežne, da ni mogoče pričakovati, da bi ga kmalu lahko ponovili. Da bi obvestilo o seminarju zares doseglo vsakega učitelja, so prav vse šole dobile pisna obvestila. Kljub temu pa je videti, da glas o seminarju do vseh učiteljev še ni segel. Zato naj zapišemo še na tem mestu, da bo prva ponovitev seminarja 23. in 24. 11., druga ponovitev 25. in 26. 11., tretja ponovitev pa 28. in 29. 1. 1980. Če bo prijaviteljev preveč, bodo razpisani še dodatni roki. Prijavite se lahko na Pedagoškem inštitutu v Ljubljani.

JANEZ FERBAR

Spremembe za boljše delo

Pred skupščino ZDPD Slovenije

Prihodnji četrtek bo v amfiteatru pedagoške akademije v Mariboru skupščina Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije, ki slavi obnem 30. obletnico ustanovitve. To je strokovna organizacija, ki ne povezuje le diplomiranih pedagogov, temveč pedagoške delavce vseh strok z namenom, da bi pospeševali razvoj pedagoškega dela v teoriji in praksi. Glasilo ZDPD Slovenije je časopis Sodobna pedagogika, ki se je vsa leta trudila, da bi objavljala dosežke pedagoške misli na Slovenskem.

Mogoče je doslej ZDPD Slovenije delovala nekoliko zaprto, omejena v ožji krog pedagoških društev v Mariboru, Kranju, Kopru, Ljubljani, Idriji, Novi Gorici in kočevsko-ribniškem območju, in ni zajela vseh vrst pedagoških delavcev, ki bi lahko močneje sodelovali v razvoju pedagoškega dela in raziskovanja. Potrebe in interesi pa kažejo, da bi pedagoški delavci radi sodelovali, zato sta se poleg društev razvili sekcija šolskih pedagogov in sekcija za pedagogiko prostega časa, kmalu pa bosta ustanovljeni še sekcija za predšolsko vzgojo in sekcija diplomiranih pedagogov. V slednji iščejo živahnejšo strokovno povezanost diplomirani pedagogi, ki sicer delujejo v različnih delovnih organizacijah saj je sekcija edina oblika, kjer lahko zadošijo skupnim interesom pri obravnavi pedagoških vprašanj.

V pravilih ZDPDS doslej tudi ni bilo rešeno vprašanje kolektivnega članstva, čeprav so smotri in naloga strokovne organizacije pedagoških delavcev take, ki so skupne vsem delavcem pedagoškega področja, četudi so vključeni v društva ali druga oblike povezave po svojih ožjih strokovnih smereh. Tako potrebo po povezanosti v ZDPDS je začutila tudi strokovna Zveza učiteljev telesne vzgoje, ki je zaprosila za članstvo v ZDPDS. Podobno pobudo daje tudi društvo prijateljev osnovne šole Podčetrtek; to je nedvomno dobro, saj na šmarskem območju ni drugega pedagoškega društva.

Nedvomno je vsaka strokovna organizacija toliko večjega družbenega pomena, čimbolj množično povezuje delavce svojega strokovnega področja in čimbolj lahko predstavi ustvarjalne pobude svojih članov za izboljšanje dela, za strokovno uveljavitev in povezavo. Da bi to dosegli, je izvršni odbor ZDPD Slovenije pripravil predlog spremenjenih pravil, s katerimi odpira široke možnosti za različne organizacijske oblike članov. To so pedagoška društva, sekcije in klubi ter posebna strokovna društva različnih smeri delavcev na področju vzgoje in izobraževanja, ki jih nujno povezujejo pedagoške znanosti.

Marsikdo bo rekel, češ saj že imamo svojo organizacijo. Sindikat delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti. Povejmo tudi to, da ima sindikat drugačne naloge, povezane predvsem z druž-

beno-političnimi vprašanji vključevanja pedagoškega dela v združeno delo, razvijanje svobodne menjava dela, urejanje družbenega položaja delavcev vzgoje in izobraževanja in razvijanje samoupravnih odnosov, čeprav je tudi to tesno povezano z ožjim pedagoškim delom. V okviru ZDPD Slovenije pa je delo namenjeno predvsem vprašanju, na katera je treba odgovoriti, da bi hitreje uresničevali notranjo preobrazbo šole, vzgojnega dela, da bi spodbujali razvoj ustvarjalnost in samozavest pedagoških delavcev ter si pomagali tam, kjer je to potrebno, ne da bi čakali, da bo to kdorkoli »uradno« zahteval. V tem je tudi revolucionarni pomen takšne strokovne organizacije, ki bi prav v času, ko si družba prizadeva preobraziti vzgojo in izobraževanje, lahko veliko storila za ozaveščanje pedagoških delavcev, da bi laže in hitreje prebrodili težave, tisto neznanost, ki se poraja ob vsakem novem.

Pravila ZDPDS pa naj bi se spremenila tudi v določilih, ki govore o načinu vodenja. Namesto individualnega izvršilnega organa bi odslej imeli kolektivno vodstvo, v katerem bi se menjavali predsedujoči, toda ne zgolj iz formalnih razlogov, temveč skladno z osrednjimi vsebinskimi nalozami, zajetimi v programu dela. Lahko rečemo, da bi s spremembo skušali uveljaviti načelo, da bo tisti, ki je po strokovnosti in izkušnjah najbližji osrednji nalogi kakega obdobja, tudi predsedoval izvršilnemu telesu. Tako bi, denimo, tedaj, ko bi bila osrednja naloga organizirati širši posvet o problemih in razvoju telesnovzgojnih dejavnosti, nalogo predsednika opravljal tisti član izvršilnega odbora, ki je delegat delavcev tega področja. Razumljivo, da tega ni mogoče dosledno upoštevati, ker v nekem polletju ne bo na vrsti le ena naloga. Podobno bi ravnali tudi pri delu sekcij in drugih. To vpliva na enakomernost delitev dela in odgovornosti med člani izvršilnega odbora, povečuje delovno motivacijo in zavzetost, saj predsedujoči ve, da pač mora delati v svojem mandatnem času še bolj zavzeto kakor sicer, ve pa tudi, da je to le za določeno dobo izrazito povečana obremenitev.

Z uvajanjem članskih izkaznic, ki jih člani ob skupščini prvič dobe z novim znakom ZDPDS, bo organizacija uvedla boljši pregled nad članstvom, obnem pa povečala tudi napore za širjenje strokovne organizacije po vsej Sloveniji. Prav v teh dneh so zasnovali pedagoško društvo na ptujškem območju, pričakujemo pa lahko, da bodo temu sledili še drugod, kajti nedvomno čutijo potrebo po strokovni povezanosti tudi pedagoški delavci v Pomurju, na celjskem in novomeškem območju, pa morda še kje, kjer se doslej strokovno še niso organizirali.

R. L.

PIONIRSKI ODRED KAREL DESTOVNIK KAJUH ŠOŠTANJ

razpisuje, pod pokroviteljstvom Pionirskega lista natečaj za XII. razstavo

Likovni svet otrok

Razstava bo odprta 22. marca 1980.

Pogoji za udeležbo:

- Motiv je prost
- Izbira tehnike in formata je svobodna, ne sme pa biti večja od A0 (84 x 118 cm)
- Sodelujejo lahko učenci in učenke od 1. do 8. razreda
- Na hrbtni strani izdelkov naj bodo podatki:
 - naslov dela
 - ime in priimek avtorja, razred, leto rojstva
 - likovna rešitev v zvezi z učnim načrtom
 - ime in kraj šole
 - ime in priimek likovnega pedagoga
- Likovna dela naj izbere na šoli likovni pedagog (Predlagamo, da bi poslali največ 20 likovnih del).
- Prosimo za tipkan seznam del z imeni in priimki avtorjev.

Zaradi izdaje kataloga prosimo, da bi likovna dela poslali najkasneje do 30. 1. 1980. Likovna dela bo izbrala strokovna komisija. Pet nagrad bo podeljenih šolam. Vsak učenec, katerega delo bo razstavljeno, bo prejel likovni katalog in Kajuhovo priznanje. Razstavljena dela hrani organizator.

Učitelji praktičnega pouka v usmerjenem izobraževanju

Kdo so in kako se pedagoško usposablja

Ko govorimo o preobrazbi vzgoje in izobraževanja ter pedagoških delavcev, ki jih bo treba usposobiti ob prehodu na usmerjeno izobraževanje, največkrat mislimo le na usposabljanje učiteljev splošnoizobraževalnih predmetov in tu pa tam še učiteljev strokovno teoretičnih predmetov. Spregledamo pa učitelje, ki poučujejo praktični pouk v šolah za specializirane delavce, poklicnih šolah ter tehniških in mnogih drugih štiriletnih srednjih šolah.

Ta kategorija učiteljev se v svojih prvih poklicnih odločitvah še ni usmerila med pedagoške delavce. Postali so npr. gradbeniki, kovinarji, kmetijci, gostinski delavci, elektricarji, lesarji. Učiteljskim vrstam so se pridružili najpogosteje kot izvrstni praktiki, ki so jih vzgojno-izobraževalne organizacije vključevale, da bi njihovim učencem zgledno povežali teoretična znanja s prakso. Največkrat so tudi sami odkrivali ob tem privlačnost pedagoškega poklica in začeli dograjevati svoje strokovno znanje s pedagoškim.

Proces pridobivanja pedagoškega znanja zgolj skozi pedagoško prakso pa ni zadosten. Normativni akti s področja vzgoje in izobraževanja zahtevajo, da si morajo tudi učitelji, navadno imajo srednjo, redkeje višjo ali visoko stopnjo izobrazbe, naknadno pridobiti pedagoško izobrazbo in jo verificirati s posebnim izpitom iz osnov pedagogike, psihologije in didaktike. Zavod SRS za šolstvo je s posebnim pravilnikom o pridobitvi pedagoške izobrazbe zadolžen, da organizira izpite ter strokovno pripravo nanje za vse učitelje s srednjo izobrazbo. Načrtno je zavod začel pedagoško usposabljanje učiteljev v letu 1973. Instrukcijskih seminarjev se je do sedaj udeležilo že 508 učiteljev praktičnega pouka, izpite za pridobitev dopolnilne pedagoške izobrazbe pa je opravilo 367 učiteljev. Učitelji z višjo izobrazbo opravljajo te izpite na pedagoški akademiji, učitelji z visoko izobrazbo pa na filozofski fakulteti, pri pedagoško znanstveni enoti za pedagoško. Podatek, da poučuje praktični pouk okrog 900 učiteljev, nam pove, da predpisom o pedagoški usposobljenosti še vedno ni zadostil velik del teh učiteljev. Odgovornost za pedagoško usposobljenost morajo poleg navedenih institucij bolj prevzemati tudi vzgojno-izobraževalne organizacije, kjer učitelji delajo. Za tak naknadni študij morajo učitelja motivirati, mu študij omogočiti in ga razbremeniti pri njegovem rednem delu ter ga tudi vzpodbujati, da svoj cilj doseže.

Zapostavljenost, ki jo je bila doslej vse prevečkrat deležna ta kategorija učiteljev, se ob preobrazbi vzgoje in izobraževanja spreminja. S tem postaja tehnična izobrazba sestavni del človekove splošne izobrazbe, pomembnejše izstopa v okviru predmeta osnove tehnike in proizvodnje — tudi učitelj praktičnega pouka.

Usklajenost teoretičnega znanja in prakse zagotavlja najboljše podlago za nadaljnje izobraževanje ali za zaposlitev. Usposabljanje za delo, ki je ena pomembnih komponent preobrazbe, se uresničuje prav skozi delo teh učiteljev.

V usmerjenem izobraževanju se že nakazuje povezanost učitelja praktičnega pouka z inštruktorji, ki bodo uvajali učence v proizvodno in delovno prakso v organizacijah združenega dela. Marsikatera delovna organizacija je že doslej zaposlovala inštruktorje, ki so uvajali v delo učence poklicnih šol, predvsem šol s periodičnim poukom. Za te inštruktorje je prav tako zahteva, da si pridobijo pedagoško in tudi andragoško izobrazbo. Pri svojem delu namreč ne prihajajo v stik le z mlado šolsko populacijo, pač pa uvajajo v delo tudi tiste odrasle delavce, ki se zaposlujejo v organizaciji združenega dela brez ustrezne izobrazbe. Po podatkih, ki so na razpolago zavodu SRS za šolstvo, je doslej opravilo potrebne izpite za pridobitev pedagoške in andragoške izobrazbe 250 inštruktorjev. V nekaterih gospodarskih panogah kažejo še posebno skrb za usposabljanje teh inštruktorjev, tako npr. v gradbeništvu, lesarstvu in v tekstilni industriji.

Tem se bo v prihodnjem letu pridružilo veliko novih inštruktorjev, saj sedanja predvidevanja kažejo, da bo za realizacijo programov v prvih dveh letih usmerjenega izobraževanja potrebno 400 inštruktorjev v organizacijah združenega dela. S tesno povezavo med učitelji praktičnega pouka in inštruktorji v delovnih organizacijah ter koordinacijo le-teh z učitelji strokovno teoretičnih predmetov bo dosežen optimalen uspeh v vzgojno-izobraževalni praksi.

Učiteljev praktičnega pouka vsekakor ne kaže zanemarjati. Iskati je potrebno vse možnosti, da bi jim omogočili temeljitejšo pedagoško usposobljenost, npr. enoletno naknadno dopolnilno izobraževanje v obliki študija iz dela, kasneje pa nenehno aktualizacijo strokovnega in pedagoško-psihološkega znanja. **MARIJA VELIKONJA**

● Način življenja v okoliščinah socialističnih družbenopolitičnih odnosov omogoča otrokom, da spoznajo temeljne izkušnje o delovanju ožjih in širših kolektivov, o organiziranosti in delovanju samoupravne demokracije, o nujnosti podrejanja osebnih interesov skupnim težnjam, prav posebej pa še zglede praktične solidarnosti. **(Janko Plemenitaš)**

● Največja slabost našega pedagoškega dela je, da se premalo zavedamo, kako pomembno je družbeno, politično idejno in moralno izobraževanje in vzgajanje za razvoj otrokove osebnosti. Res imamo v vsakem učbeniku pedagogike in v učnih načrtih zahteve po taki vzgoji, vendar praktičnih učinkov velikokrat ni. **(Milan Divjak)**

VZGOJNO-VARSTVENI ZAVOD ZAJČJA DOBRAVA LJUBLJANA POLJE, Zadobrovska 28a

objavlja prosta dela in naloge

— vzgojiteljice za enoto Sneberje za nedoločen čas
Pogoji: vzgojiteljska šola

— snazilke za enoto Sneberje s 4-urnim delovnim časom (popoldansko delo)

Začetek dela po dogovoru. Kandidati naj pošljejo ponudbe na gornji naslov. Razpis velja do zasedbe delovnih mest.

usmerjeno izobraževanje

Biologija v reformnih prizadevanjih

Za celostno in ustvarjalno znanje

Današnji čas zahteva, da se šola trdneje poveže z življenjem, saj smo sredi znanstveno-tehnične revolucije v procesu daljnosežnih sprememb. Število znanstvenih in drugih informacij in hitrost njihovega prenašanja se čedalje bolj večata, s tem pa tudi količina znanja, ki ga je potrebno pridobiti v šoli.

Osnovne naloge biologije v vzgojno-izobraževalnem procesu izhajajo iz ciljev in vsebine sodobnega pouka biologije. To je porok, da biologija v osnovnem in srednjem izobraževanju ni le posredovanje skrajšanih univerzitetnih programov, pač pa temelji na tistih izhodiščih, ki so potrebna za splošno izobrazbo ljudi. Pri tem gre za bistveno spremembo ne le v izbiri strokovnega gradiva, temveč še bolj v vzgojnih smotrih, metodah in oblikah. Tako izhaja iz programov, kjer predstavlja živi svet ne le kot stanje, temveč kot nenehno dogajanje, to je gibanje.

Pri pouku ni mogoče strogo ločevati kemije, fizike, biologije, ker je tudi narava ena sama. Živo naravo pa je treba razumeti kot rezultat zelo zapletenih procesov evolucije. In tako je tudi področje naravoslovnih ved medsebojno prepleteno in povezano ter je podlaga za potrebno človekovo razgledanost in usposobljenost za splošno in tehnično izobraževanje in vključevanje v proces dela, za njegov znanstveno tehnični način mišljenja in ustvarjanja ter zmožnost ohranjanja in spreminjanja narave. Zato je naravoslovje neposredno povezano s proizvodno-tehničnim področjem, ki

usmerja učence k znanstvenemu in tehničnemu delu, interdisciplinarnemu reševanju problemov ter k vrednotenju znanstveno tehničnih dosežkov.

Osnovno izhodišče, kako uskladiti vsebine učnega načrta biologije z razvojem biološke znanosti in vzgojno-izobraževalnimi smotri na vseh srednjih šolah v usmerjenem izobraževanju, odpira veliko vprašanj.

Srednješolska biologija, predvsem v gimnaziji, je dajala prednost sistemiki, razvrščanju organizmov v sisteme in njihovem opisovanju, kar je pogosto vbdilo v faktografijo in deskripcijo. Zaradi tega je bil pouk strokovno in pedagoško odmaknjen sodobni ravni biološke znanosti in njeni edukaciji.

Osnova učnih načrtov je vsebina, ki ustreza našim vzgojno-izobraževalnim smotrom. Biologija ima v tem snovanju svojevrstno mesto, saj posega na vsa področja našega življenja in dejavnosti. Kot veda o življenju se uveljavlja v vseh stopnjah življenjskih organizacij, od molekule, prek celice, tkiva, organa, oseba, populacije, vrste in skupnosti. Posebno pomembna so tista področja, ki zadevajo človeka v njegovih bioloških in družbenih razsežnostih. Do širokega in popolnega razumevanja bioloških vprašanj ne moremo priti z izoliranim proučevanjem. Zato raziskovanja in spoznanja v biologiji niso le zadeva biologov. Svojo razsežnost dobijo takrat, ko jih lahko v celoti ocenimo.

Za razumevanje vseh življenjskih pojavov, procesov in zako-

nitosti v njihovi celotnosti, enotnosti in boju nasprotij, daje biologija v vsej svoji razsežnosti temelj znanstveno filozofskim in družboslovnim vedam (molekularna biologija, genetika, evgenika in drugo).

Nesporno je, da se idejnost pri biologiji ustvarja v celotnem vzgojno-izobraževalnem procesu, pri čemer razumemo, da ne gre le za vsebino, marveč tudi za organizacijo, oblike in metode vzgojno-izobraževalnega dela, za načine, kako se te vsebine realizirajo, kakor tudi vpliv na učenca. Zato bi bilo napačno dajati prednost nekemu področju ali predmetu, pri čemer bi zanemarili pomembnost biologije. Neopravičeno bi bilo dokazovati večjo ali manjšo vlogo in pomen posameznih predmetov v idejno vzgojnem procesu mlade osebnosti, ker ves vzgojno-izobraževalni proces predstavlja celovitost. Zato je potrebno probleme njegove organizacije in realizacije obravnavati v celoti. Pouk posameznih naravoslovnih predmetov — tudi biologije — je potrebno osvoboditi nepotrebne faktografije in ga dopolniti z dialektično povezavo odnosov med posameznimi učnimi temami. Pri vsem tem pa mora prevladovati osnovna marksistična misel o neločljivi povezanosti teorije in prakse.

NA VIŠJO RAVEN

Pouk biologije daje nešteto primerov za potrditev dialektičnih zakonov in principov, čeprav neposredno ne nakazuje njihove teoretične definicije in razlage. Velik poudarek je na praktičnem laboratorijskem in terenskem delu (33 do 35 % vseh ur) in drugih opazovalno raziskovalnih metodah, ki omogočajo samostojnost, ustvarjalnost, raziskovanje in praktično ovrednotenje biologije v vsej njeni razsežnosti. Vse praktične vaje so oblikovane tako, da bodo pouk dvignile na višjo teoretično, to je idejno raven in njeno povezanost z življenjem.

Razvoj naravoslovja je v zadnjih tridesetih letih izredno hiter. Nikoli prej ni bila rast znanosti tako hitra in nikoli ni tako vplivala na človekovo življenje kot danes.

Vemo, da izobraževanje zaoznanosti za raziskavami. Kako

potem novosti prenesti osnovne in srednje šole? Prej od izobraževanja, ki navaja učence, da si zapomnijo in razumejo dejstva, pojme in principe določenega področja, tako izobraževanje, ki jih na vsa področja, da bodo znali doseženo znanje uporabiti pri reševanju problemov ter da bodo ta namen dosegli tudi potrebnih odločnost in zanesljivost.

Če primerjamo učne načrte na področju naravoslovja, moremo ugotoviti tele skupne naloge probleme:

— opredeliti osnovne skupne probleme in dosežke naravoslovja ter naravoslovja in družboslovja, še posebej za potrebe sodobne družbe;

— spoznati vlogo in pomen eksperimentalnega dela pri razumevanju znanosti;

— proučiti nova skupna področja naravoslovja in načine njihove integracije v izobraževanju;

— opredeliti merila, kako zmanjšati obseg vsebin;

— razvijati metode za doseganje višjih izobraževalnih dosežkov, kot so razumevanje sposobnost uporabe znanja analitično in sintetično mišljenje in sposobnost evaluacije;

— naglasiti vertikalno povezovanje osnovnega, srednjega višjega šolstva;

— ugotoviti, kakšne so potrebe po »znanstveni pismenosti« tistih, ki ne bodo naravoslovci;

— preveriti, kako naj bodo zasnovani integralni programi;

— spoznati pomen sistematike v posamezne naravoslovne vede v primerjavi s pomenom problemskega pristopa;

— zagotoviti didaktična sredstva in pripraviti učitelje za interdisciplinarni način dela.

Snovanje učnih načrtov biologije in njene povezave z naravoslovjem ter družboslovjem bo potrebno dopolnjevati z dialektično povezavo posameznih predmetov v izrazito koherentno področje, pri čemer bo morala še bolj prevladovati osnovna marksistična misel o neločljivi povezanosti teorije in prakse.

Znanost in izobraževanje imata velike možnosti za dobro in zlo — odločitev je v rokah človeštva.

ROMANA JAZBEC

Brez odlašanja

S seje medrepubliško-medpokrajinske komisije za reformo vzgoje in izobraževanja

Medrepubliško-medpokrajinska komisija za reformo izobraževanja je sprejela na svoji zadnji seji, ki je bila v začetku novembra v Beogradu, načrt dela za to šolsko leto.

Med najpomembnejšimi nalogami te komisije sta družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje republik in pokrajin o najpomembnejših vprašanjih vzgoje in izobraževanja. Pričakujejo, da bo v prvi polovici leta 1980 končan in sprejet Družbeni dogovor o enotnih osnovah za klasifikacijo poklicev in strokovne priprave, hkrati pa je treba začeti tudi akcijo za njegovo uresničevanje. V središču pozornosti so tudi dogovor republik in pokrajin o skupnih temeljih vzgojno-izobraževalnega sistema, Družbeni dogovor o organiziranju vzgoje in izobraževanja državljanov SFRJ, ki začasno prebivajo in delajo v tujini, Sporazum o skupnih temeljih marksistične vzgoje in izobraževanja in Dogovor o skupnih temeljih zagotavljanja življenjske ravnosti študentov. O teh vprašanjih se republike in pokrajine dogovarjajo že nekaj let, pa se ne morejo zediniti. Jasno pa je, da ni mogoče več odlašati: potrebe so rešitve.

Medrepubliško-medpokrajinska komisija bo obravnavala tudi tele teme: raven izobraževalne tehnologije pri nas, samoupravno načrtovanje kadrov in vključevanje mladine v delo, možnosti za skupno delo jugoslovanskih izdajateljev učbenikov in izdajanje skupnih učbenikov, izobraževanje in izpopolnjevanje učiteljev, skupno programsko jedro osnovnega izobraževanja in skupni temelji srednjega izobraževanja, druž-

benoekonomski odnosi v izobraževanju, idr.

Uvod v razpravo o novem družbenoekonomskem položaju učencev in študentov je podal dr. Mato Jergović iz Hrvaške.

Pravice do izobraževanja s sredstvi združenega dela — je rekel dr. Jergović — ni mogoče uresničiti, če ne razvijamo sočasno odgovornosti za vključevanje v združeno delo. To pomeni, da je treba ustvariti tak družbenoekonomski položaj tistih, ki se izobražujejo, ki bo zagotavljal medsebojne pravice in obveznosti udeležencev izobraževanja in združenega dela. Socialno zavarovanje mladine in delavcev, ki se izobražujejo, ter povezanost izobraževanja in zaposlovanja postaja za nadaljnji razvoj samoupravnih družbenoekonomskih odnosov eno temeljnih vprašanj novega vzgojno-izobraževalnega sistema.

Razpravljalci so poudarili, da je pripravljeno gradivo dobro izhodišče za nadaljnjo obravnavo tega vsebinskega vprašanja preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Sklenili so, da je treba organizirati širše posvetovanje o novem družbenoekonomskem položaju učencev in študentov.

Na tej seji so se dogovorili, da bodo predlog Dogovora republik in pokrajin o skupnih temeljih vzgojno-izobraževalnega sistema poslali republikim in pokrajinskim konferencam SZDL, da bodo v svojih okoljih izpeljale postopek razprav in sprejemanja. Če ne bo bistvenih pripomb v republiških in pokrajinskih skupščinah, bodo lahko sprejeli dogovor februarja 1980.

DJOKICA PETKOVIČ

Zoran Kočinski (12 let): Posvet pred bojem, Osnovna šola Ciril in Metod Bitola

Slovenski šolski muzej predstavlja dr. Antona Fistra

Radovljčani in Mariborčani si letos že lahko ogledali razstavo o dr. Antonu Fistru, revolucionarnem demokratu iz leta 1848, ki jo je pripravil kustos zgodovinar Jože Ciperle, zdaj pa nam jo, dopolnjeno z novim gradivom, prikazuje Slovenski šolski muzej tudi v Ljubljani. Razstava zbujata veliko zanimanja, saj je Radovljčan Anton Fister, ki leta 1848 sodeloval v meščanško-demokratski revoluciji na Dunaju in kot socialni demokrat, pokazal, kje bi moralo biti mesto vseh naprednih izobražencev, pri nas še vse premalo znana osebnost. Zato, da bi čim lažje došli do istovrstne značilnosti Fistrove osebnosti in okoliščin, v katerih

je živel in delal, njegove napredne poglede in stališča, je izdal Slovenski šolski muzej tudi študijo Jožeta Ciperla z uvodom dr. Marjana Britovška. Lik dr. Antona Fistra, pedagoga, vzgojitelja, politika, revolucionarja živi pred nami ne samo v bistvenih potezah, temveč tudi v opisu številnih nadrobnosti dobe in dežel, v katerih je Fister prebival in ustvarjal. Razstava, ki je zanimiva za učence in učitelje, bo še posebno dobrodošla marksističnim krožkom na srednjih šolah in seveda učiteljem zgodovine za pedagoško uro v muzeju.

Razstava bo odprta do 20. februarja 1980.

Kaj delajo organizatorji izobraževanja

Vprašanje, ki ga odpira tovrstni Kref v Prosvetnem delavcu št. 16, z dne 19. 10. 1979 pod naslovom Kakšna je vloga kadrovske službe in organizatorjev izobraževanja, je zlasti aktualno zdaj, ko začinjamo proces združevanja dveh doslej več ali manj strogo ločenih primarnih funkcij dela, kot sta »izvajanje dela in upravljanje«. Ta proces, ki je povezan s spreminjanjem položaja delavca, je zasnovan na ustavi, zakonu o združenem delu in drugih družbenih dokumentih socialistične samoupravne organizirane družbe. To zahteva ustrezno organizirano izobraževanje ne le v vzgojno-izobraževalnih, temveč tudi v delovnih organizacijah, obenem pa odpravlja dvojnost v dosedanjem izobraževanju, ki je bilo večinsko namenjeno le izvajanju dela, drugič pa upravljanju. Vse to pomembno spreminja vloga kadrovske službe in zahteva njihovo višjo raven.

V delovnih organizacijah je veliko del in nalog, za katere ni organiziranega izobraževanja niti v izobraževalnih ustanovah niti v samih organizacijah združenega čela. Nenehno se spreminjajo delovni postopki in procesi, ki so povezani z novimi materiali, stroji in racionalizacijo dela, kar zahteva urejeno organizacijo stalnega izobraževanja.

Nič manj organizirano delo terjajo tudi te izobraževalne akcije, ki potekajo v delovnih organizacijah:

- informiranje nanovo sprejetih delavcev v delovni organizaciji, s katero združujejo delo in usposabljanje novih delavcev za posamezna dela
- uvajanje v delo
- poskusna doba in pripravništvo
- praksa praktikantov in učenci v uku
- povratno izobraževanje
- korektivno poučevanje
- ekskurzije,
- institucionalne vrste izobraževanja, organizirane v delovnih organizacijah
- proizvodno delo učencev usmerjenega izobraževanja v okviru skupne vzgojno-izobraževalne osnove
- druge občasne ali stalne izobraževalne akcije.

Spoznanje, da izobraževanje ni le zadeva vzgojno-izobraževalnih organizacij, temveč nepogrešljiva naloga v vsaki delovni organizaciji, je dobilo neizmerne razsežnosti, povezano pa je s stalnim učenjem. V šoli pridobljeno znanje zdaj ne zadostuje več za vso delovno dobo. V industrijski organizaciji dela moramo humanizirati serijsko delo s posredovanjem širših teoretičnih in praktičnih znanj, ki pri izvajanju dela in upravljanju povezujejo tipični človekovi ustvarjalni funkciji »misli in delatice«. Nevzdržni so vsi tisti izobraževalni procesi, kjer ni pouk organiziran

tako, da miselno aktivira udeležence ter operacionalizira znanje.

Izobraževanje vse bolj preučava klasične izobraževalne ustanove, kjer določajo organizacijo izobraževanja predpisani učni načrti ter ustrezni zakoni z dodatnimi pravilniki, in se seli v delovne organizacije.

V ta namen je treba opredeliti cilje izobraževalnih akcij, ki temelje na razvidu del in nalog, na profiliranju posameznih del in poklicev. Prednost ima izobraževanje, ki odpravlja kadrovske in izobraževalne primanjkljaje v delovni organizaciji.

Za posamezne izobraževalne akcije je treba oblikovati izobraževalne vsebine — učne načrte. To predstavlja hkrati »tehnološko« pripravo dela na področju izobraževanja.

Organizator mora načrtovati izobraževalne akcije v skladu z izobraževalnimi potrebami in učnimi programi ter upoštevati: komu so namenjene, koliko bo udeležencev, kje, kdaj in kako dolga bo izobraževalna akcija, finančni načrt in podobna vprašanja.

Učni proces mora biti organiziran tako, da zagotavlja uresničenje postavljenih ciljev; zato je treba zahtevati od udeležencev, da nenehno sodelujejo in jih pri tem načrtno usmerjamo.

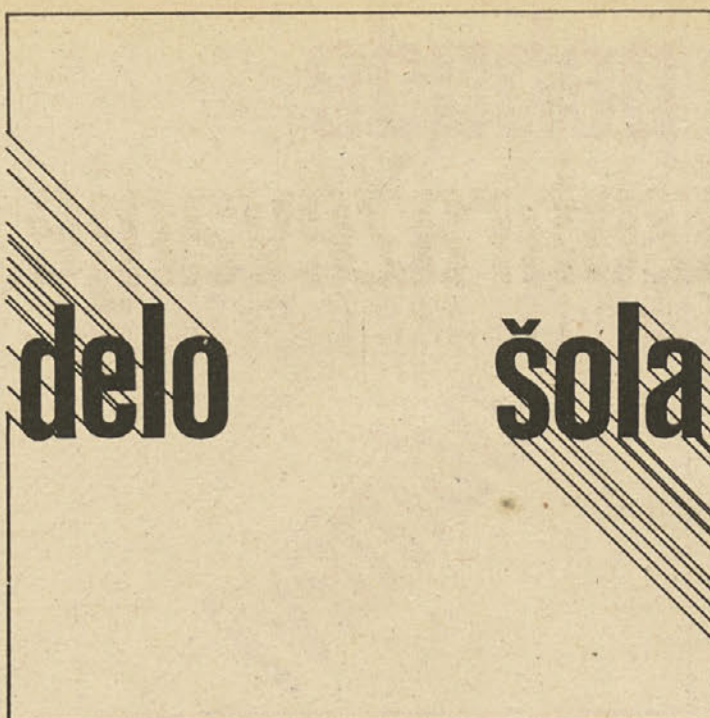
Predvideti, zagotoviti in pripraviti je treba avdiovizualna sredstva z didaktičnim materialom in pedagoško dokumentacijo za načrtovano izobraževalno vsebino in organizacijo učnega procesa.

Nato organizator določi nosilce pedagoških in drugih dejavnosti, ki so povezane z izobraževalno akcijo, s pogodbeno opredeljenimi medsebojnimi obveznostmi. Ob tem je treba dodatno usposobiti strokovnjake — sodelavce, ki so vključeni v pedagoški proces, pa so brez pedagoške izobrazbe.

Pri vseh izobraževalnih akcijah so pomembne povratne zveze, ki jih je treba organizirati:

- na začetku poučevanja z ugotavljanjem ravni znanja udeležencev,
- med poučevanjem (po principu vmesne kontrole) s spremljanjem, preverjanjem uspešnosti in napredovanja ter z ugotavljanjem, kako se približujemo opredeljenim ciljem,
- na koncu poučevanja (po principu končne kontrole) s preverjanjem, kako smo uresničili postavljene cilje,
- ovrednotiti učinke izobraževalnih akcij s strokovnega, samoupravnega in ekonomskega vidika ter izpolniti izobraževalne programe.

Organizator izobraževanja tesno sodeluje pri načrtovanju in programiranju s kadrovskega sektorjem, z izobraževalnimi ustanovami, ki pripravljajo kadre za delovno organizacijo, s

posebnimi izobraževalnimi skupnostmi, z ustreznimi občinskimi organi in strokovnimi združenji. Snema in razčlenjuje delovne postopke za potrebe učnih programov, proučuje organizacijo izobraževanja, načrtuje izobraževalne akcije ter skrbi za izobraževanje ob delu.

Organizatorji izobraževanja bodo še bolj pomembni v sistemu usmerjenega izobraževanja. Skrbeti bodo morali za čvrsto povezavo med delovno organizacijo in izobraževalnimi organizacijami za proizvodno delo v okviru tehnične vzgoje skupne izobraževalne osnove, temveč tudi pri

usposabljanju za začetek dela — za prvi poklic ter pri oblikovanju vseh nadaljnjih stopenj strokovnega usposabljanja. V delovnih organizacijah bo treba zagotoviti izvedbo proizvodnega dela skupne vzgojno-izobraževalne osnove s tem, da bodo jasno opredeljeni cilji, ustrezno prilagojen program in izbrana ustrezna delovna mesta.

Z intenzivnim usposabljanjem moramo pripraviti instruktore, ki bodo zadolženi za uvajanje v proizvodno delo in za vsa druga dela, potrebna za izobraževanje.

BRANIMIR LORENČIČ

Toni Stojkovski: Prenašanje ranjenih borcev, Osnovna šola Ciril in Metod, Bitola

Proizvodna in delovna praksa v usmerjenem izobraževanju

Bodo organizacije združenega dela pripravljene pričakale učence?

Ustava SFRJ in ustava SRS, zakon o združenem delu, resolucije VII. in VIII. kongresa ZKS ter X. in XI. kongresa ZKJ in drugi družbeno-politični dokumenti opredeljujejo vzgojo in izobraževanje kot sestavni del celotnega združenega dela. Samo tisto vzgojno-izobraževalno delo, ki je vključeno v enotni sistem samoupravno organiziranega združenega dela, lahko učinkovito prispeva k družbenoekonomskemu napredku, celostnemu razvoju človekove osebnosti ter osvoboditvi dela in človeka. Takšno vzgojno-izobraževalno delo se lahko uresničuje le s podružbljanjem vzgoje in izobraževanja ter njegove samoupravne preobrazbe v združeno delo.

Uveljavljanje novih družbenoekonomskih odnosov tudi v vzgojno-izobraževalni dejavnosti pomeni temeljno izhodišče resnične družbene preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Združeno delo mora, zlasti prek vse bolj prevladujoče neposredne svobodne menjave dela uveljaviti celosten vpliv na vsebino, obseg, trajanje in organizacijo vzgojno-izobraževalnega dela. Sistemsko mora obvladovati in načrtovati tudi celotno reprodukcijo kadrov kot eno izmed najpomembnejših komponent lastnega razvoja. Zato preobrazba vzgoje in izobraževanja ni možna brez vse bolj neposredne in aktivne udeležbe celotnega združenega dela.

Naloga organizacij združenega dela pri uresničevanju usmerjenega izobraževanja so obsežne in zahtevne. Te naloge so: sodelovanje organizacij združenega dela pri pripravi in izvedbi vzgojno-izobraževalnih programov, zlasti še pri izvajanju proizvodno-tehnične vzgoje in

izobraževanja v okviru skupne vzgojno-izobraževalne osnove na začetku usmerjenega izobraževanja.

Skupna vzgojno-izobraževalna osnova se izvaja v prvih dveh letih usmerjenega izobraževanja in sestavlja z usmeritvenim programom celoto. Program skupne vzgojno-izobraževalne osnove sestavlja več vzgojno-izobraževalnih področij. Prejšnja novost v naši vzgojno-izobraževalni praksi je proizvodno-tehnično vzgojno-izobraževalno področje. Proizvodno-tehnično vzgojno-izobraževalno področje vključuje osnove tehnike in proizvodnje ter proizvodno in delovno prakso. Smotri proizvodno-tehnične vzgojno-izobraževalne osnove vzgojno-izobraževalnega področja se uresničujejo zlasti tako, da se učenci vključujejo v delovni proces posamezne gospodarske in družbene dejavnosti. Zato ima to vzgojno-izobraževalno področje, in še zlasti proizvodna in delovna praksa že usmerjevalno vlogo.

Žagarjeve nagrade in priznanja za leto 1979

Po 3. členu Zakona o nagradah in priznanjih Staneta Žagarja (Uradni list SRS, št. 8/78)

razpisuje
odbor za podeljevanje
Žagarjevih nagrad in priznanj

ŽAGARJEVE NAGRADE IN PRIZNANJA ZA LETO 1979

I. V letu 1980 bo podeljenih sedem Žagarjevih nagrad po 40.000 (štiridesettisoč dinarjev) in tri Žagarjeva priznanja.

II. Žagarjeve nagrade in priznanja bodo podeljena za izredne uspehe na vzgojno-izobraževalnem področju.

Za nagrade lahko kandidirajo posamezni zaslužni delavci ali skupine delavcev, ki so dosegli izredne uspehe pri napredku vzgoje in izobraževanja, pri uveljavljanju socialističnega samoupravljanja ter druge izredne rezultate, ki so bili doseženi z delom v vzgojno-izobraževalnih in drugih organizacijah združenega dela, z organiziranjem vzgojno-izobraževalne dejavnosti, s strokovnimi in raziskovalnimi deli ter pri oblikovanju učnih sredstev.

Za Žagarjeva priznanja lahko kandidirajo organizacije združenega dela, delovne skupnosti, družbene organizacije in društva (v nadaljevanju: kandidati), ki so dosegli izredne uspehe iz drugega odstavka.

III. Kandidate za podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj lahko predlagajo:

- krajevne skupnosti
- organizacije združenega dela
- samoupravne interesne skupnosti in organizacije
- društva in družbene organizacije
- Republiški komite za vzgojo in izobraževanje
- Zavod SR Slovenije za šolstvo

Predlog za kandidata mora poleg imena in drugih osnovnih podatkov o kandidatu vsebovati še podrobno utemeljitev predloga.

Predlogu za podelitev nagrade je treba priložiti:

1. življenjepis z navedbo podrobnih podatkov iz življenja in delo kandidata
2. podrobno utemeljitev s priporočili in mnenji družbeno-političnih organizacij (koordinacijskega odbora za kadrovska vprašanja pri Občinski konferenci SZDL), drugih organizacij, društev ter priznanih strokovnjakov.

Predlogu za podelitev priznanja je treba priložiti:

1. osnovne podatke o kandidatu
2. podrobno utemeljitev predloga s priporočili in mnenji družbeno-političnih in drugih organizacij, društev ter priznanih strokovnjakov.

IV. Predloge pošljite do vključno 31. XII. 1979 v zaprti kuverti in naslov:

Izobraževalna skupnost Slovenije, Ljubljana, Aškerčeva 9 — z oznako »Razpis Žagarjevih nagrad in priznanj«.

V. Svečana podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj bo v petek, 28. marca 1980.

Proizvodna in delovna praksa potekata v proizvodnih in drugih organizacijah združenega dela glede na usmeritev, ki si jo je izbral učencev. Proizvodna in delovna praksa potekata lahko strnjeno dva tedna v prvem in dva tedna v drugem letu, ali v vsakem semestru (polletju) po en teden. Pri izvajanju proizvodne in delovne prakse se bodo vzgojno-izobraževalne organizacije povezovala z ustreznimi delovnimi organizacijami ter se z njimi sporazumele o načinu in pogojih, pod katerimi bo taka praksa potekala.

Tudi proizvodna in delovna praksa morata biti politehnično zasnovani. Učenci naj spoznajo tehnološko in samoupravno organizacijo dela, značilna dela in naloge, možnosti za uresničevanje znanstvenih in tehnično-tehnoloških dosežkov v neposrednem delovnem procesu, povezanost in medsebojno odvisnost umskega in fizičnega dela. Navajajo naj se na uporabo pravil varstva pri delu in zaščitnih sredstev za delo ter se vzgajajo za varstvo delovnega okolja. Skratka, tudi v proizvodni in delovni praksi si moramo prizadevati uresničiti trojne usmeritve proizvodno-tehnične področja (delovno, politehnično in panožno orientacijo). Gre za to, da si učenci pridobijo značilna in najpomembnejša delovna znanja in delovne navade ter spoznajo in razumejo znanstveno-tehnično osnovo sodobne tehnologije dela v dejavnosti panoge. Ob tem naj spoznajo tudi ekonomiko in organizacijo dela ter se uvajajo v družbenoekonomske in samoupravne odnose v organizacijah združenega dela. Napačno bi bilo, če bi se proizvodna in delovna praksa skrčila na poklicno usposabljanje ali na usposabljanje za preprosta in manj zahtevna dela in naloge v okviru izbrane usmeritve ali pa bi se

samo v učne ekskurzije v tovarno, v opazovanje dela drugih ipd. Zato bodo vzgojno-izobraževalne organizacije lahko uspešno in dosledno uresničevale smotre in naloge proizvodne in delovne prakse le ob popolnem razumevanju in vestranski pomoči organizacij združenega dela.

Zaradi vsega tega morajo organizacije združenega dela pri pripravi in izvedbi proizvodne in delovne prakse:

- analizirati in izbrati ustrezna (za panogo ali dejavnost značilna) delovna mesta ali pripraviti dela in naloge, ki jih bodo učenci opravljali med proizvodno in delovno prakso, in imajo z vidika zasnovanosti proizvodno-tehnične področja (trojna usmeritev: delovna, politehnična, panožno usmeritev) čim večjo didaktično vrednost (od načrtovanja, priprave, proizvodnje, kontrole, odpreme do pomožnih in drugih spremljajočih dejavnosti v delovni organizaciji);
- zagotoviti in s pomočjo ustreznih organizacij usposobiti inštruktorje za strokovno in varno delo učencev, ki so na proizvodni ali drugi delovni praksi;
- zagotoviti materialne in druge možnosti, ki so temelj za uspešno izvedbo proizvodne in delovne prakse.

Pri tem moramo opozoriti na to, da bo ob uvedbi usmerjenega izobraževanja, ko se bo proizvodno-tehnični pouk izvajal v 1. in 2. šolskem letu, na proizvodni in delovni praksi več kot 50.000 učencev. Za to bomo potrebovali 400 do 500 stalnih in več občasnih inštruktorjev proizvodne in delovne prakse. Glede na tako obsežne in zahtevne naloge, bi morali priprave v organizacijah združenega dela zek pospešiti.

FERDO REČNIK

Za vključevanje, toda kakšno?

Zadnja tri leta se pojavljajo v strokovnem in dnevnem tisku članki, ki seznanjajo strokovnjake in širšo javnost o nujnem procesu vključevanja prizadetih otrok v enotno osnovno šolo. Posebno veliko se o tem razpravlja v krogih specialnih pedagogov, ki so tudi poklicani, da utemeljijo strokovno proces integracije in ga poskušajo uresničiti. Tako mnenje zastopajo mnogi, je pa napačno. Integracija je zelo odgovoren proces in tako široke narave, da mora biti pri tem vključena širša družbena javnost, ker bo v nasprotnem primeru nastala velika moralna in materialna škoda. Pri vključevanju prizadetih otrok ne morejo biti aktivni samo specialni pedagogi, pa četudi dobijo svoje mesto v redni osnovni šoli, ampak je potrebna velika preobrazba redne osnovne šole. Za to je zdaj, ko prehajamo na celodnevno šolo, ugodna priložnost, ki bi jo bilo potrebno izkoristiti.

Specialna pedagogika je znanost, ki je doživela v zadnjih tridesetih letih zelo velik razmah kot celota, prav tako pa so doživele velik razmah posamezne discipline specialne pedagogike: specialna pedagogika za duševno prizadete, surdo pedagogika, specialna pedagogika za vedenjsko in osebnostno motene, tiflo pedagogika, pedagogika telesno invalidnih in bolnih, logopedija. Številne raziskave pričajo o zapletenosti pojava prizadetosti in nemogoče ga je poenostavljati s preprostimi modeli. Pisci člankov se ne zavedajo, da naš osnovnošolski učitelj ni dovolj

prilagojen v specialno-pedagoškem in metodičnem pogledu in kot tak tudi v povezavi s specialnim pedagogom v učnovzgojnem procesu, v katerega so vključeni tudi prizadeti otroci v vseh področjih, ne more delovati. Pri usposabljanju prizadetih otrok v redni osnovni šoli je samo dodatni pouk premalo. Prenajanje vzorcev iz nekaterih severnih dežel in Amerike v naše socialno okolje, ni sprejemljivo. Zavodi za usposabljanje prizadetih otrok nikakor niso zaprte ustanove, saj uspešno vključujejo po končanem usposabljanju mladostnike v normalno okolje. Vprašanje pa je, kako bi se ti mladostniki, posebno tisti, ki so težje moteni in imajo več motenj hkrati, vključili v delo in življenje, če bi se usposabljali v redni osnovni šoli. Načelno nismo proti integraciji prizadetih otrok v osnovno šolo, smo pa proti neorganiziranemu vključevanju. Ob resnici, da redna osnovna šola v tem času ne zmore strokovno obravnavati otrok s specifičnimi učnimi težavami in otrok na meji normalne in podnormalne inteligentnosti, bi bilo neodgovorno vključevati še prizadete otroke vseh vrst prizadetosti. Vsi težji primeri prizadetosti se bodo prav gotovo morali tudi kasneje usposabljati ločeno od zdravih otrok.

Zaradi bolj načrtnega razmišljanja o procesu integracije, navajamo še nekaj značilnosti, ki spremljajo prizadete otroke na posameznih področjih prizadetosti.

ANTON KOTAR

Med idealnim in stvarnim

O lažje duševno prizadetih otrocih

Prav gotovo so integracijski procesi omogočili tehtnejši premislek ob vključevanju v osnovno šolo s prilagojenim programom otroke, ki so kulturno, emocionalno prikrajšani; nasploh otroke, ki v svojem zgodnjem otroštvu niso imeli dovolj spodbud za svoj vsestranski razvoj.

Ločiti pa moramo otroke s specifičnimi učnimi težavami od lažje duševno prizadetih otrok. Otroci s specifičnimi učnimi težavami imajo samo neharmoničen profil sposobnosti in samo v izjemnih primerih obiskujejo osnovno šolo s prilagojenim programom. Kakšen pa je lažje duševno prizadet otrok? Največkrat rečemo, da imajo ti otroci zmanjšane intelektualne sposobnosti. To je bolj splošna oznaka. Če pa jih spoznamo bolje, vidimo, da ta otrok porabi že zelo veliko moči za premagovanje dnevnih, rutinskih življenjskih nalog. Ima zmanjšano sposobnost samokontrole, zmanjšano sposobnost za razumevanje svoje okolice in za premagovanje njenih zahtev. Tak otrok potrebuje več spodbud in ljubezni staršev, učiteljev pa tudi sovrstnikov. Od njih želi vseskozi naklonjenost, varnost, vendar pa tudi stvarno vrednotenje svojega obnašanja, akceptiranje njegovega prizadevanja in upoštevanje njegovih vrednot. Zelo pogosto vidi svojo »idealno sliko« zelo visoko, vendar pa ima kljub temu občutek zapuščenosti in nemoči.

Težave imajo pri navezovanju stikov z drugimi ljudmi. Posebno občutljivi otroci se odzivajo včasih na prisotnost tujih ljudi s strahom ali pa celo panično. Ne-

primerne izkušnje pri navezovanju stikov z drugimi ljudmi lahko otroka za dolgo traumatizirajo, otežujejo njegov duševni razvoj, vplivajo na vedenje, sposobnosti in razvoj osebnosti.

Raziskave (Festinger, Johnson) kažejo, da duševno prizadeti otroci težko najdejo prijatelje v skupini intelektualno normalnih, prav tako so tudi malokrat izbrani za prijatelje. Ne priznavajo norme skupine, s katero se ne morejo primerjati in izražajo težnjo po izločitvi iz skupine. Zdravi sovrstniki jih največkrat ne odklanjajo samo zaradi njihovih nižjih sposobnosti, temveč tudi zaradi njihovega agresivnega vedenja. Ta pa je največkrat posledica šolske neuspešnosti. Zato je strah, da bi integracija privedla do osebnostnih motenj pri teh otrocih, upravičen.

Tovarišica Žerovnikova navaja v članku, da je za lažje duševno prizadetega otroka bolje, da je v redni osnovni šoli, pa čeprav sprejema znanje samo pasivno. Vemo, da je načelo aktivnosti staro, preskušeno in temeljno. Med drugim nas uči, da mora biti učenec v celotnem učno vzgojnem procesu aktiven subjekt, ne pa pasiven objekt. To velja še toliko bolj za lažje duševno prizadetega otroka, ki naj bi sprejemal učno snov po vseh senzornih poteh. Le z aktivnostjo bo dobil jasno predstavo o predmetu in njegovih lastnostih, posebno še, če pouk obogatimo s praktičnim, ročnim delom. Šele zdaj, ko si je otrok z aktivnostjo in neposredno razlago osvetlil predmet, lahko izvedemo ponavljanje kot nadaljnji didaktični proces. Pri ponavljanju moramo

biti raznovrstni, natančni, povezovati nova znanja s starim, poudariti bistveno in odpraviti natančnost v znanju.

Izjava, da si učenci v osnovnih šolah s prilagojenim programom urijo samo v spretnostih, je preozka. Res je, da urimo te otroke tudi v ročnih spretnostih, vendar pa ta program predvideva razširitev in utrditev znanja, ki so si ga pridobili pri splošno izobraževalnem pouku. Zavedati pa se moramo tudi, da bo ta otrok ročni delavec, zato pri pouku ne smemo zanemariti tistih sposobnosti, ki mu jih lahko razvijemo. Temeljni cilj vzgoje in izobraže-

vanje šole s prilagojenim programom je, da se absolventi teh šol čim prej in čim lažje aktivno vključijo v proizvodno delo. S tem pa se specialni pedagogi lahko samo pohvalimo. Velika večina absolventov je povsem življenjsko uspešnih. So enakovrtni in enakovredni člani mnogih delovnih organizacij.

Paralelni pouk kot ena izmed didaktičnih oblik dela s temi učenci, je idealna zamisel. Sprašujemo pa se, če je v današnjih kadrovskih (in drugih) težavah, s katerimi se srečuje osnovna šola, izvedljiv.

Bi z dopolnilnim poukom na-

pobude

odmevi

Prizadeti otroci v enotni osnovni šoli

Zdaj ko gradimo enotno osnovno šolo, se poraja tudi vprašanje, kako vključevati vanjo prizadete otroke. O tej temi je pred nedavnim spregovorila v našem glasilu Angelca Žerovnikova s Pedagoškega inštituta pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, tokrat pa smo prejeli prispevke treh strokovnjakov z ljubljanske Pedagoške akademije. Da bi osvetlili zadevo z več vidikov, vabimo k razpravi vse, ki jih zanima ta problematika.

Sangita R. Mahale, 11 let: Festival (Indija)

pravili kaj več? Tudi v tem času se lažje duševno prizadet učenec nezmora naučiti iste vsebine kot njegovi zdravi sovrstniki. Če se ta izvaja v času, ko se drugi otroci igrajo, grede na sprehod, ima ravno nasproten učinek.

Mobilna oblika dela je sodobna oblika pomoči lažje duševno prizadetemu otroku. Študentje oddelka za specialne pedagogije jo v obliki instrukcij že izvajajo. Otroci iz socialno šibkih družin te obravnave niso deležni, kajti nagrajevanje in sploh status te službe ni rešen.

O delu v razvojnih oddelkih morali povedati svoje mnenje tudi učitelji, ki so v teh oddelkih že poučevali.

O tem, ali je preveč specialni pedagogov ali ne, mislim naslednje: če bo redna osnovna šola izvajala integracijo v polni meri, jih bo kmalu premalo, če pa izvajala integracijo samo delno, rativno, pa bodo čez nekaj let kako potrebni na osnovnih šolah s prilagojenim učnim programom.

EGIDIJA NOVLJAN

Pedagoške misli

Vzgoja lahko pomaga, tako da se bo najverjetneje vsak posameznik v svoji svobodi veljavno odločal. (Erich WEBER: Das Freizeitproblem. München, 1963, str. 340.)

Šola — in to zlasti osnovna — mora postati kot vzgojno-izobraževalno središče svojega okolja najizrazitejši spodbujevalec in propagandist za porabo prostega časa. (Vladimir JANKOVIČ: Slobodno vrijeme u suvremenoj pedagoškoj teoriji in praksi. Zagreb, 1963, str. 97.)

Učitelji so vse preveč prepričani, da je ocenjevanje, posredna motivacija, najučinkovitejša motivacijsko sredstvo. K temu se zatekajo še zlasti pri slabših učencih in jih zasujejo z negativnimi ocenami. Če bi negativne ocene in prisiljevanje imelo res tako čudodelno moč, potem bi še zla-

sti na predmetni stopnji pouka v srednjih šolah ne smeli biti toliko slabih ocen in tolikšnega osipa. (Ana TOMIČ: Strukturiranje učne priprave, v: Sodobno pedagoško delo. Ljubljana, 1976, str. 167.)

Popolna ubrana družina — idealni vzgojni prostor le tedaj, če je tudi nosilka kulturnih vrednot. (Carl Weiss)

Šola s podaljšanim bivanjem je pokazala, da so učitelji posvečali premalo pozornosti prav aktivnemu počitku, razvedrilu, da se preobremenjevali učence. To napaka se ob celodnevni šoli ne sme ponoviti.

Helena ONIČ-NOVAČ: Osnovna šola — celodnevna šola. Naši razgledi. Ljubljana 2(553), str. 1-2

Kako pomagati »vzgojno problematičnim«?

O otrocih z motnjami vedenja in osebnosti

Skoraj na vsaki šoli je nekaj otrok, za katere pravijo učitelji, da so tako zelo nedisciplinirani ali vedenjsko problematični, da jih težko ali pa sploh ne morejo »obvladati«. Ti učenci motijo delovno zagnanost sošolcev, ovirajo delo učiteljev, ne upoštevajo avtoritete itd. So tudi slabi učenci in »lahko bi bili boljši«, če bi le »hoteli«.

Moteče vedenje v tem pomenu se le redko kdaj začne pojavljati že pri prvošolskih, vendar ga je iz razreda v razred več, ko se učenci »navadijo« na šolo in učitelje, ko preležejo puberteto in ko tudi šola »odkrije« in »spozna« njihove slabe navade in »grde« namene. Če začne tak učenec še krasti in če ima povrh še starše, ki mu očitno niso kos, se praviloma znajde v enem izmed vzgojnih zavodov. Le kdo bi se ukvarjal s takim nepridipravom, ki povzroča toliko problemov! Poprečni slovenski letni »pedagoški davek« je okrog 150 učencev iz osnovnih šol in okrog 100 mladostnikov, ki so že končali osemletno šolanje. Toliko otrok in mladostnikov namreč sprejmejo letno slovenski vzgojni zavodi.

Tako nam ponavadi pripovedujejo učitelji osnovnih šol o vedenjsko in osebnostno motenih otrocih. Tudi ti otroci spadajo med tako imenovane otroke z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju. Vzroki za njihove vedenjske ali osebnostne motnje so različni, tudi bolezenski, vendar je v pretežni večini razvojni faktor teh motenj vendarle vzgoja, in vedenje odraslih ali njihov odnos do otrok.

Učitelji, vzgojitelji in drugi strokovnjaki, ki delamo in živimo s temi, iz običajnega vzgojno-izobraževalnega procesa izločenimi otroki (v Sloveniji je

nas kakih 220), smo doslej razvijali številne oblike in načine dela s starši in oblike sodelovanja strokovnimi službami terena, pa tudi z učitelji osnovnih in srednjih šol. Naš najvišji smoter je namreč uspešna otrokova vključitev v družbo. Vemo pa, da je le-ta odvisna od uspešnosti našega neposrednega dela, prav tako pa tudi od čustvene sprejemnosti in razumejšega pedagoškega ravnanja odraslih z otroki.

Naša iskanja boljših in sodobnejših oblik dela z vedenjsko in osebnostno motenimi otroki oplajamo kar iz naših širših družbenih hotenj, ki so dovolj plemenita, humana. Tako se je v zadnjih desetih letih omilila kaznovalna naravnost posameznikov in družbe do vedenjsko in osebnostno motenih otrok, ozko in predvsem disciplinske oblike in metode dela se nam je postrecilo zamenjati z demokratičnimi, veliko pa smo se posvečali ne-nehnemu strokovnemu izpopolnjevanju kadrov, ki delajo v vzgojnih zavodih.

Poleg nadaljnega razvijanja zavodskih oblik in metod dela se bomo v prihodnjem desetletju trudili vključiti čimveč specialnih pedagogov v osnovne šole in druge družbene organizacije, da bi tako pomagali zmanjševati pošiljanje otrok v vzgojne zavode, zlasti tistih, ki jim je v osnovni šoli z ustreznim specialno pedagoškim delom še mogoče pomagati. Naš splošni odnos do otrok, za katere zanesljivo vemo, da živijo v nevzdržnih družinskih razmerah, da v šoli ne razvijajo vseh svojih naravnih sposobnosti in da jih največkrat kar pustimo, da se pred našimi očmi postopoma razvijajo v delinkvente, je nehuman. IVAN ŠKOFLEK

Skrb za naše ljudi

Kaj dela sindikat šole na Tržaškem

Priložnost za obisk pri sindikatu slovenske šole na Tržaškem in za pogovor o njegovem delu je dala pobuda njegovega vodstva, ki so jo sporočili Republišnemu komiteju za vzgojo in izobraževanje, naj bi naši andragoški strokovnjaki pomagali pri usposabljanju njihovih učiteljev za vzgojno-izobraževalno delo z odraslimi. Jeseni bo namreč v okviru slovenskih srednjih šol (srednja šola pri njih obsega višje razrede naše osnovne šole) prvič steklo tudi izobraževanje odraslih.

V pogovoru sta sodelovala ŽIVKA MARC, tajnica sindikata slovenske šole, in SAMO PAHOR, predstavnik slovenskih šol v nacionalnem svetu za javno šolstvo in aktiven delavec v sindikatu slovenskih šol. Kraj pogovora: Občine pri Trstu, kjer je potekal tudi seminar za učitelje, ki bodo poučevali v tečajih za odrasle.

Sindikatu slovenske šole na Tržaškem vključuje okoli 400 slovenskih prosvetnih delavcev na tem območju. Na podoben način deluje tudi sindikat slovenskih šol na Goriškem, ki vključuje okoli 200 pedagoških delavcev. Vse delo v sindikatu je organizirano na prostovoljni podlagi; mogoče bodo v prihodnje uredniški željo, da bi imel sindikat tudi poklicnega tajnika. V ta sindikat je vključena večina slovenskih učiteljev, ki v tem okviru organizirano iščejo rešitev za marsikatera vprašanja, ki jih težijo.

Sindikatu slovenske šole ima predvsem zaščitno vlogo: zavzema se za pravice prosvetnih delavcev, za njihovo socialno varnost, za nostrifikacijo diplom, s katero naj bi italijanske oblasti priznale spričevala, pridobljena na jugoslovanskih šolah, vsaj učiteljem, ki poučujejo v slovenskih šolah v Italiji, za redno nastavitve supletov, ki morajo nanjo včasih čakati leta in leta.

V prizadevanjih sindikata slovenske šole pa je prav tako poudarjena skrb za razvoj slovenskega šolstva na Tržaškem, za njegovo enakopravnost in za širitev šolske mreže v skladu s potrebami splošnega razvoja. Pri tem želijo zlasti povečati možnost za strokovno izobraževanje slovenske mladine, da bi se ne morala vključevati v italijanske šole, vsaj pri tistih strokah, kjer je dovolj slovenskih kandidatov.

V skrbi za slovenskega človeka in njegovo izobraževanje v materskem jeziku so šli letos še dlje — v pripravo tečajev za odrasle, ki niso končali srednje šole. Tako skušajo na svoj način uresničiti nalogo, ki so si jo zastavili napredni sindikati v Italiji že pred leti, da bi približali izobraževanje delavcem.

V Italiji je sindikatom kovinarjev najprej uspelo (to je bilo že leta 1973), da so izbrili delavcem pravico, da se vsako leto brezplačno izobražujejo do 50 ur in to v rednem delovnem času. Tako so priborili delavcem pravico do stalnega strokovnega izpopolnjevanja, češ da je le-to neločljivo povezano s pravico do dela, saj delo samo zahteva stalno dopolnjevanje in osveževanje strokovne, pa tudi splošne izobrazbe. To pravico so postopno izbrili tudi drugi strokovni sindikati, čeprav nekateri le v zmanjšanem obsegu (državni nameščenci, delavci v trgovini idr.).

V to izobraževanje so kasneje vključili tudi tečaje za delavce, ki želijo končati srednjo šolo ob delu. Tečaji naj bi trajali najmanj 350 ur (150 ur iz triletnega obsega zagotovljenega izobraževanja med delovnim časom in 200 ur prostega časa). Izobraževanje za pridobitev srednje izobrazbe je za delavce brezplačno: država krije osebne in materialne izdatke, nekaj sredstev pa dodajajo tudi deželne oblasti.

Programska zasnova, ki jo je pripravilo za to izobraževanje Ministrstvo za prosveto, je v marsičem napredna, v praksi pa

se morajo zamisliti tudi zelo poenostavljati. Medtem ko je pri prilaganju programov osnovne šole odraslim pri nas poudarjena zahteva, da morajo imeti udeleženci na kraju enako raven izobrazbe kot mladina, vsaj v temeljnih znanjih, spretnostih in navadah, ta zahteva v italijanski programski zasnovi ni niti omenjena, nasprotno: glede na skrčen časovni obseg lahko vnaprej predvidimo, da večina udeležencev ne bo mogla obvladati programa srednje šole, vendar jim zaradi tega ne bodo udeležili zaključnega spričevala. Temeljni namen je pravzaprav širši kot zagotoviti vzporedno pot do srednje izobrazbe ob delu: izobraževanje naj omogoči delavcem in drugim odraslim, da v času, ki jim je na razpolago, dopolnijo svojo splošno razgledanost, da se bodo lažje dejavno vključevali v družbeno življenje ter sodelovali pri reševanju skupnih zadev kot državljani in člani določenega podjetja. Pridobivanje ustrezne količine znanja ter širitev materialne izobrazbe je spričo teh ciljev stranskega pomena. Poudarjeno pa je, da moramo pri materskem in tujem jeziku ter pri matematiki načrtno in uspešno razviti potrebne sposobnosti ter utrditi osnovno jezikovno in matematično pismenost. Do kod lahko pri tem pridemo, zlasti kadar imamo v skupinah zaradi predpisanega najmanjšega števila udeležencev v določenem kraju, tako tiste, ki so končali večino razredov srednje šole, kot tiste, ki so obstali na njenem začetku, je drugo vprašanje. Pri tako različnem prejšnjem znanju zlasti učitelji matematike niso nič kaj optimistično razpoloženi.

Kako pri tem časovnem obsegu uresničiti predvidene smotre: razviti miselne in splošne sposobnosti udeležencev, usposobiti jih za stalno nadaljnje izobraževanje in izpopolnjevanje, razviti njihovo samozavest in veselje do učenja ter obvladati vsaj osnove programa — to so problemi, s katerimi se bodo spopadali učitelji slovenskih šol, ki bodo predvidoma v štirih krajih na Tržaškem v letošnjem šolskem letu vodili te tečaje. Morda bodo letošnja prizadevanja, izkušnje in uspehi pripeljali do tega, da se bodo podobni tečaji nadaljevali tudi v prihodnjem letu, da bodo organizirali podobne tečaje tudi na Goriškem, morda celo tudi v Beneški Sloveniji.

Naše gostitelje smo povprašali tudi, v čem si želijo več pomoči in sodelovanja od naše strani, s strani šolskih organov v Sloveniji. Poudarili so, da je njihova povezanost z matičnim narodom na sploh odločilnega pomena, povezanost s slovenskimi prosvetnimi delavci v domovini pa jim lahko veliko doprineše za uspešno vzgojno-izobraževalno delo. Zato želijo biti na tekočem s strokovnimi publikacijami, ki jih izdajamo pri nas; radi bi se udeležili marsikaterega seminarja, ki je pri nas pripravljen za učitelje, vsaj kadar so taki seminarji na Primorskem in njim blizu. Škoda se jim zdi, ko kasneje zvedo za ta ali oni seminar, ki ga je organiziral Zavod SRS za šolstvo v njihovi neposredni bližini, pa niso o teh seminarjih obveščeni. Želijo si posebnih seminarjev, ki bi jih organizirali pri njih, na katerih bi predstavili pedagoškimi delavcem nove dosežke na področju didaktike, metodike in splošne teorije o vzgoji in izobraževanju, saj se jim zdi, da smo pri nas v tem daleč pred pedagoško prakso pri njih.

Ko smo se poslovili od naših gostiteljev in udeležencev seminarja, od njihove domačnosti in neposrednosti, od njihove zavzetosti in skrbnosti za slovenskega človeka onkraj meje, nas je spremljala zavest, da bi jim morali pri tem pomagati vsi, ki to lahko storijo, da bi bile medsebojne vezi tesnejše in stiki stalnejši, njihova prizadevanja pa tako tudi uspešnejša.

JOŽE VALENTINČIČ

doma drugod

Brez prostora ni družabnosti

Mlad človek ruši, če ne more ustvarjati

Sliši se nenavadno, pa vendar je res, da brez prostega časa ni ustvarjalnega sožitja med ljudmi. Če pa pomislimo, da se ljudje morajo pomeniti o marsičem, ugotoviti, kaj resnično potrebujejo in se pogosto posvetovati, kako bi uresničili svoje načrte, potem tega ni mogoče napraviti v zasebnem stanovanju in tudi ne po poti na delo in domov. Treba se je nekje srečati, posedeti, pokramljati. Berlinski arhitekt Joachim Kops je na lanskem posvetovanju o humanizaciji bivalnega okolja v Essnu to lepo ponažil, ko je dejal, da je student pod lipo na trgu zgubil svojo privlačnost kot kraj za izmenjavo

Seveda, zagata nastane, če ni prostora za kulturno delo, za zborni, za družabnost pod streho, za izpolnitev različnih interesov in potreb. Če je v kraju gasilski dom, zadrege se ni konec, ker je to ponavadi dom gasilcev, redkeje še koga drugega. Odpre pa se obenem vprašanje, ali je sploh mogoče v enem osrednjem domu v kraju zadostiti vsem potrebam, ki bi jih imeli občani za koristno preživljanje prostega časa. To ni zanimivo le za naše razmere, temveč je vprašanje, s katerim se otepajo domala v vseh razvitih deželah, zlasti pa še v mestnem okolju. Navsezadnje niti ne gre le za nekost veliko zgradbo, tem-

Maja Bosilkova (14 let): Veselje ob svobodi, Osnovna šola Ciril in Metod, Bitola

več za večji prostor tudi okoli zgradbe za najrazličnejše dejavnosti prostega časa.

KAKŠEN PROSTOR ZA KRAJANE

Zanimiva je tudi misel, ki jo je povedal münchenski načrtovalec Heinz Feicht, da bi morali v vsakem kraju urediti med stanovanjskim, nakupovalnim, javnim področjem in cervikvijo nevezano prostorsko območje, ki bi omogočalo soseski, da se tam srečuje neodvisno, ne da bi zato morali iti v gostilno, cerkev ali šolo. Razumljivo, da je to še posebno zapleteno vprašanje, kadar gre za mnoga razredna in strankarska nasprotja. Pri nas seveda ne more biti tolikšne zadrege. Vprašanje je drugačno: kakšen naj bo prostor, ki bi ga krajani uporabljali, tako da bi lahko zadostili različnim potrebam v prostem času: samoupravljanju, kulturnim, družabnim, ustvarjalno proizvodnim, rekreacijskim in še hkrati različnim. Tega resnično ni mogoče rešiti samo z odprtjo šole ali samo z enim kulturnim domom, še manj pa v primeru, če ne prerastejo v kraju zasebno lastniški odnosov do družbenih prostorov in naprav, ki jih ima posamezno društvo ali klub. Vsak zase niti prostorov v polni meri in gospodarno uporabiti ne more.

Vprašanje prostorov za prosti čas je različno na podeželju in različno v mestu. Na vasi so vsaj gmajne, gozdovi in travniki, kjer se mladina razgiba, srečuje, sprosti, v mestu pa je še to težko.

Mannheimski arhitekt Kurt Holler ugotavlja, da z eno stavbo, mladinskim središčem ali podobnim sploh ni mogoče zadostiti povsem različnim potrebam, ki jih imajo posamezniki ali različne skupine, mladih ali odraslih, zato se je zavzel za **decentralistični koncept** družabnih prostorov za prosti čas. V Herzogenriedu so zato po vsem stanovanjskem naselju vgradili v bloke 20 prostorov različne velikosti, od 26 do 135 kvadratnih metrov, ki so jih ponudili v različno uporabo prebivalcem. Vsebinsko so prepustili domiselnosti in spodbudi krajanov, ki so to uporabili za šport, igre, domača praznovanja in prireditve. To je vsekakor ugodno, da zajame več ljudi in omogoča skupno upravljanje. Važno pa je, da so ob tem pomislili na tako ureditev prostorov, da s hrupom ali kako drugače ne bi motili bližnjih stanovalcev. Pri tem so ugotovili, da je še posebno pomembno, da upravljajo v celoti s takimi prostori in napravami ljudje sami, sicer ni mogoče zagotoviti niti zaščite, varnosti teh naprav niti stalne uporabe. Pri nas tega ni treba več ugotovljati, ker samoupravni odnosi to v celoti vključujejo in omogočajo, da krajani odločajo o uporabi prostorov, da tudi s svojo ustvarjalnostjo in spodbudo dosežejo, da taki prostori nastajajo z družbenimi močmi. Vse bolj pa bi se morali urbanisti, načrtovalci zlasti še novih mestnih naselij zavzeti za spoznanja, ki je bilo posebej poudarjeno na mednarodnem kongresu o stanovanjskem okolju lani v Essnu: Preutesnjena evropska mesta bodo lahko pridobila za človeka ugodnejšo družabno vlogo le s korenito spremembo mišljenja o stanovanjski in mestni izgradnji, in še posebno če se bo uveljavila resnica, da so naprave za prosti čas v stanovanjskih blokih ali v njihovi neposredni bližini zdaj najpomembnejše. Ulmski urbanist Leopold Gabsdil je to še poudaril z besedami, da se je doslej zmeraj izboljševal stanovanjski komofrt, v prihodnosti pa bo treba upoštevati kot odločilni dejavnik bivanja predvsem prostor za prosti čas, ki ga človek potrebuje za sprostitve, ustvarjalno delo in svobodno razmišljanje.

ZANIMIVOST: DINAMIČNO SNOVANJE

Zanimiv je poskus v Schnellsenu pri Hamburgu, kjer so arhi-

tekti postavili dinamično stanovanje, ki ga stanovalec lahko občasno prostorsko spreminja, tako da prestavlja stene in prireja različno oblikovane prostore za različne namene. Seveda, to ni rešitev za družabnost, je pa zanimiva možnost prostega časa in ustvarjanja, ki kdaj pa kdaj lahko zaposli družinske člane pa tudi najbližje sosedje in prijatelje.

Gotovo je pomembno, da imajo v vsakem kraju ali mestni četrti prostore, kjer se ljudje lahko sproščeno pogovarjajo, razpravljajo o problemih, se vidvajo in se spoznavajo, da si ne bodo tuji še pod isto streho. Vendar morajo biti zraven na voljo in to v dokajšnji bližini še prostori za otroške igre, za rekreacijo in šport, za organizirano ustvarjalno delo, za izobraževanje odraslih, sestanke in podobno. Vsega tega pa resnično ni mogoče zagotoviti le v eni stavbi, toda mogoče je to doseči z razumno samoupravno dogovorjeno uporabo različnih družbenih prostorov. Mladim lahko veliko pomaga šola, če se zna odpreti v sožitju s krajevno skupnostjo ter ozavestiti občane, da se odgovorno vključujejo v delo šole ter iščejo povsod v okolju rešitve, da bi zadostili vedno zahtevnejšim potrebam samoupravne kulture prostega časa.

Pojavi družbenih središč, ki jih odpirajo po različnih krajih, napovedujejo novo obdobje, ko gre za različne potrebe krajanov, ki jih lahko uveljavijo le v večnamenskem domu. Pri nas ne bi mogli razpravljati, ali bi se odločili za razpršeni ali središčni koncept urejanja prostorov za prosti čas, ker verjetno oboje potrebujemo; zato je potrebno uporabiti vse možnosti, ki jih v nekem okolju imajo ali jih lahko zagotovijo. Take prostore ne uporabljajo le za sestanke in kulturne prireditve, temveč tudi za domače praznike, ki jih doma preprosto zaradi pomanjkanja prostora ni mogoče organizirati, pa še za marsikaj drugega. To obenem pomeni, da take prostore vsi uporabljajo, toda zanje tudi skrbijo. Vedno bolj se bo treba zavedati, da so zagotovljeni prostori, pod streho in v naravi, temeljna podlaga za razmah koristnih dejavnosti prostega časa, za ustvarjalno delo, pa nanje ob urejanju in gradnji stanovanjskih sosesk ne bi smeli pozabljati.

R. L.

Revija ustvarjalnosti

9. festival jugoslovanskega otroškega amaterskega filma

V podravskem mestu Pitomači je bil od 26. do 28. oktobra deveti festival jugoslovanskega otroškega amaterskega filma, znan pod imenom FEDAF. To je že tradicionalni pregled otroške filmske ustvarjalnosti ter srečanje učencev in učiteljev, ki vse bolj uspešno delajo in iz leta v leto potrjujejo velik ugled, ki ga ima naš otroški film v svetu.

FEDAF sta uspešno organizirala znani Kino-klub Slavica iz Pitomače in Kino-zveza Hrvaške, pokroviteljstvo pa je tudi tokrat prevzela sestavljena organizacija združenega dela Podravka iz Koprivnice, ki zelo veliko prispeva za razvoj kulture. Festival se je že tako zelo uveljavil, da se nihče več ne sprašuje, ali ga je treba podpirati, saj vsa Pitomača in Podravina živita v festivalnem ozračju in veliko pomagata k uspehu festivala in dobremu počutju gostov.

Učenci vseh jugoslovanskih republik in pokrajin so bili tokrat gosti svojih prijateljev — učencev Osnovne šole iz Pitomače pa tudi učitelji — mentorji klubov in sekcij so bili deležni resničnega gostoljubja.

Za festival je bilo veliko zanimanja. Štirideset filmskih klubov in sekcij je poslalo na FEDAF dvaindevetdeset filmov, izmed katerih je strokovna žirija izbrala za predvajanje 62 del.

Poleg festivalskega sporeda so pripravili domačini veliko uspešnih prireditev: revijo pevskih zborov, mednarodno razstavo otroških risb iz 26 dežel, razstavo domače obrti v Gabrovici, rojstnem kraju velikega hrva-

škega pesnika Petra Preradovića, obisk Gradine, rojstnega kraja legendarnega narodnega heroja Boška Buhe itn. Skratka, prava revija ustvarjalnosti in dokaz, kako neki kraj živi s svojim filmskim klubom, s svojo šolo pa tudi tega, da se na tem območju Hrvaške razvija bogata in raznovrstna ustvarjalnost otrok in odraslih. Nagrade devetega FEDAF — Podravkinega pisane petelinčka je dobilo deset filmov. Podelili so tudi nagrade za najboljšo kamero, scenarij in dialog, ozvočenje, glasbo in za najboljšo montažo.

Jugoslavija bo po šestletnem premoru ponovno sodelovala na mednarodnem festivalu otroškega filma v Milanu, kjer nas bo predstavljalo pet filmov: Dom, dragi dom (Filmski klub Slavica iz Pitomače), Matematika in romantika (Filmske sekcije Duga iz Zrenjanina), kratki film šole risane filma iz Čakovca Oh, ti starši, (filmskega kluba doma pionirjev iz Reke ter stare in nove filmske sekcije pri Osnovni šoli 43. istrske divizije).

Strokovnjaki ocenjujejo, da je letošnji FEDAF nov uspeh v razvoju otroške filmske ustvarjalnosti, ki dobiva vsako leto večje razsežnosti.

Škoda, da na festivalu niso sodelovali Črna gora, Makedonija in Kosovo, ki še nimajo razvite otroške filmske ustvarjalnosti in da je ta v zastoju tudi v nekaterih drugih republikah. Otroška amaterska filmska dejavnost je najbolj razvita in Hrvaškem in v Vojvodini.

DJORDJE DJURIĆ

Posodobiti delo s starši

Da bi izpopolnili sedanje oblike in metode dela s starši, zlasti pa dvignili na višjo raven rodiljske sestanke, so v Vzgojno-varstveni organizaciji v Grosupljem pripravili kratak seminar o vodenju rodiljskih sestankov. Pri izvedbi seminarja jim je strokovno pomagal sektor za izobraževanje ob delu Zavoda SRS za šolstvo v Ljubljani.

Seminar je potekal v sproščeni in prijetni ozračju. Razlaga predavateljev se je prepletala s pogovorom in aktivnim delom udeležencev. Tako se je teorija sproti povezovala s prakso in izkušnjami udeležencev, ki so splošnim načelom dale konkretno vsebino.

Usposabljanje vzgojiteljic za uspešno delo s starši je po njihovi oceni zelo potrebno. Vzgojiteljice v tem ne dobijo dovolj uporabnega znanja v šoli; sicer pa postanejo ta vprašanja zanje aktualna šele tedaj, ko morajo same pripraviti in voditi rodiljske sestanke, svetovati različnim staršem in si izoblikovati lastno metodiko dela.

Če hočemo vsebinsko obogatiti rodiljske sestanke, moramo dati na dnevni red poleg obvestil in dogovorov tudi pogovor o vzgojnih vprašanjih, ki so za starše aktualna in zanimiva. Do takih tem pridemo, če izhajamo iz interesov in težav, ki jih imajo starši otrok določene skupine v določenem kraju. Udeležencev seminarja so po taki metodi v kratkem izbrale naslednje teme, ki bi jih namenile staršem malčkov, sredinčkov in otrok predšolske skupine:

Otrok ob vstopu v vrtec
Kako razvijamo otrokov govor
Vzgoja k čistoti
Zakaj otrok odklanja hrano
Otrok v dobi trme
Razvijanje likovne ustvarjalnosti
Otrokov odnos do svoje in skupne lastnine
Knjiga in otrok

Televizija in predšolski otroci
Kako razvijamo delovne navade
Kako zaposliti otroka doma
Priprava na vstop v šolo

S tako zbranimi temami lahko v vsaki vzgojno-varstveni organizaciji pripravimo okviren program za izobraževanje staršev, ki jih bo spremljal od vstopa njihovega otroka v vrtec do njegovega prehoda v šolo. Nekatere teme imajo v tem programu stalno mesto, zato je smotrno, da jih temeljito pripravimo in opremimo s ponazorili (prosojnice, diapozitivi, ki jih pripravljajo dopisna delavska univerza ipd.).

Pri večini navedenih tem niso potrebni dolgi in učeni uvodi, tradicionalna predavanja pa so se že precej preživela. Največkrat je za uvod v skupno razpravo najprimernejši krajši problematični prikaz določene teme, v katerem damo staršem samo bistvene podatke in spoznanja, nato pa odpremo vprašanja, o katerih naj bi stekel pogovor. Kadar zberemo starše otrok posamezne skupine za »okroglo mizo« in se med seboj bolj seznanijo, ni težko ustvariti toliko neposrednosti, domačnosti in sproščenosti, da se lahko večina staršev vključi v pogovor. S takim načinom dela, na katerega se kmalu lahko navadijo starši in vzgojiteljice, damo staršem možnost, da se lahko skupno pogovarjajo o vprašanjih, ki so pereča in zanimiva za vse, ki imajo otroke iste starosti, si izmenjajo izkušnje in dobijo od vzgojiteljic strokovno razlago. Individualna vprašanja in problemi pa sodijo v pogovor med štirimi očmi.

Vzgojiteljice, udeležencev seminarja, so ob koncu pokazale veliko optimizma, dobre volje in pripravljenosti za uvajanje sodobnejših oblik in metod dela s starši. Vzgojiteljice so zmeraj pripravljene, da sprejmejo in uvajajo dobre nove zamisli; vzgojiteljicam — tako so rekly — ni nikdar žal časa in truda, ki ga zahteva tako delo.

JOŽE VALENTINČIČ

predšolska vzgoja

Črni biseri

Obiskali smo oddelek Romov pri VVZ Bršlin pri Novem mestu

Vsako izmed nas hrani v skritem kotu spomina nenavaden posnetek prvega dne v vrtcu ali v šoli. Slike in nepovezani kadri že zbledlega filma so ostali v predalu spomina, živahna otroška domišljija in roji viharjih otroških misli pa so že zdavnaj izgubljeni v prvih šolskih klopih. Spominjamo se še vzorno počesane glavice, sveže zlikane obleke, belih dokolenk in morda novih čevljev. Nikdar ujet misli so nekam izhlaple skupaj z otroštvom. Na kaj smo mislili takrat, česa smo se bali? Kaj je pomenil takrat vrtec ali šola v zmedeni otroški glavi? Na ta vprašanja danes ne moremo odgovoriti.

Še pred nedavnim smo bili prepričani, da so čas, podzavest in inteligencija edini dejavniki psihičnega razvoja; zdaj vemo, kakšnega pomena je pomnjenje vseh občutkov in doživetij, nabranih v najzgodnejši mladosti. Zato lahko rečemo, da spomini oblikujejo otrokovo osebnost.

Srečno otroštvo vsem otrokom — naj postane to geslo resnica našega vsakdanjika. Poskrbimo, da bodo otroški spomini iz vrtca ali šole kot svetla jutranja zarja, ki bo rasla v sončen dan.

Naj bodo vsi otroci tako srečni v vrtcu ali v šoli, kot so srečni mali Romi v Bršlinu!

Saj me imate radi, kajne?

SAMO Z DOBROTO

Svetla igralnica. Prikupne otroške igrače, risbe. Vstopili smo v otroško slikanico in se ujeli v modro in sončno rumeno barvo. Pritekli so do svoje vzgojiteljice. Veder smeh in klci. Kot bi prek neba poletela jata razigranih sinic. Utihihli so in čakali široko odprtih, žarečih temnih oči. Urejeni, čisti in — srečni. Zdaj jih je enajst, sčasoma jih bo še enkrat toliko. Vsak dan se pripeljejo iz Žabjaka v spremstvu varuhinje. Zelo radi se umivajo in preoblačijo, igrajo in delajo.

In vendar, še pred nedavnim ni bilo tako. Težka in mučna je bila pot do otroških src, še posebno do njihovih staršev, ki so spočetka z velikim nezaupanjem in strahom sprejeli novosti: nov vrtec, vzgojiteljico in še kaj. Vsa zahvala in priznanje gre prizadevnim, požrtvovalnim ljudem: vzgojiteljici Rozaliji Pinter, socialnemu delavcu Poldetu Jevšku, pedagoški svetovalki organizacijske enota Zavoda SRS za šolstvo Ani Lečevski, in ne nazadnje varuhinji Nadi Kovačič, Rominji, ki je hkrati prevajalka otrokom. »Samo z dobroto in ljubeznijo smo si pridobili njihovo zaupanje,« sta nam dejala vzgojiteljica in socialni delavec. Hodila sta od barake do barake in prepričevala, spoznavala starše, otroke in razmere. Prvi dan, 3. septembra sta prišla v vrtec le dva otroka, kasneje vse več. Starši se zelo težko ločujejo od svojih otrok, še posebno od najmlajših. Čustveno so zelo navezani nanje in še ne razumejo

prednosti in koristi, ki jih lahko imajo od vzgojno-varstvenega zavoda. Njihov odnos bi lahko označili še kot strah pred »odtujevanjem otrok od družine« in »reševanje le-teh pred civilizacijo.«

Akcija za vzgojno-varstveno dejavnost namenjena Romom je začela že pred tremi leti na pobudo Skupnosti otroškega varstva Novo mesto: VVZ Bršlin so odprli spomladni letos, romski oddelek pa jeseni. VVZ Bršlin spada pod upravo VVZ Novo mesto in je ena izmed njegovih 12 enot.

Osnovna šola Bršlin je posebej organizirala vsakodnevni prevoz (4km) za romske otroke. Romi obiskujejo vrtec redno vsak dan, nekaj osipa je le v pomladanskem času.

V veliko pomoč pri začetnem delu s Romi so bile izkušnje in strokovna povezava s svetovalko in vzgojiteljico v Murski Soboti, ki sta na tem področju dosegli že precejšen uspeh.

V regiji poteka vzgojno-varstvena dejavnost za Rome načrtno: letošnji pomlad jim je odprl svoja vrata VVZ v Črnomlju, v brežiški občini deluje že od lanskega leta oddelek male šole, tudi v Leskovcu pri Krškem pripravljajo oddelek male šole, sčasoma bo zaživela ta dejavnost še v Trebnjem in Metliki.

posebnostim teh otrok, ki naj bi se sčasoma vključili med druge otroke in postali v vsem enakovredni. Uspoštovati je treba, da okolje, kjer otroci odrasčajo, zavira njihov razvoj in prizadevanje pedagoškega dela. Po mnenju vzgojiteljice in socialnega delavca bo potrebno sistematično in trajno delo s prebivalstvom, da bo »premagalo odpor do Romov in jim odpro svoje srce,« hkrati pa bo treba »Romom privzgojiti delovne navade, da bodo zmogli tudi dati,

otrok, ki se kažejo ob sreči, hvaležnosti, veselju — radi poljubijo svojo vzgojiteljico, ki jo imajo zelo radi. Včasih se zavijejo v molk ali kako drugače negativno reagirajo proti družbi. Tako si zgradijo neko vrsto štita, s katerim se branijo pred ravnodušnostjo, samoto ali žalostjo. Zelo občutljivi so in težko prenašajo obiske, ker se počutijo kot na razstavi. Plahi so in težko najdejo stik s človekom. Jezik zelo dobro razumejo, težje se izražajo.

Statistična razglednica

V občini Novo mesto živijo Romi v naslednjih krajih: Žabjak (najbolj problematično območje), Češča vas, Otočec, Mihovica, Roje, Draškovec, Šentjernej — Gmajna, Šmihel, Mokro polje, Ruperč vrh, Žužemberk, Novo mesto in Jedinščica. Vseh romskih družin, ki so hkrati stalno naseljene, je 107. Zaradi preživljanja se med letom seli 15 družin v mesecu maj in mesecu juniju. V štirih družinah sta redno zaposlena oba starša, samo oče je redno zaposlen v 35 družinah, samo mati pa v treh.

Zaposleni delajo v proizvodnji kot nekvalificirani delavci. Vseh otrok je 236, predšolskih romskih otrok pa 109. Od teh je z območja Žabjaka, kjer je 26 predšolskih otrok, od letošnjega septembra vključeno v VVZ Bršlin 11 otrok.

Osnovna šola Bršlin ima že od l. 1972 malo šolo za Rome, kjer so s prizadevnim delom dosegli že lepe uspehe. Tudi v Trebnjem so romske otroke vključili med druge otroke v mali šoli in v 80-urni program za 5 letne otroke.

Na območju občine Novo mesto še niso vključeni v družbeno organizirano vzgojno-varstveno dejavnost romski predšolski otroci drugih krajev.

doslej so navajeni le sprejemati.

Zvedeli smo, da so vse strokovne službe pripravile načrt, po katerem bo delo potekalo sistematično in usklajeno — nastopale bodo skupno vse predšolske in šolske organizacije, zavod za zaposlovanje v občini, patronažna in zdravstvena služba.

DELO, TEŽAVE, POSEBNOSTI

Romski otroci oddelka Račke pri VVZ Bršlin delajo po programu, ki velja za vse druge otroke v vrtcih, le da je le-ta prilagojen njihovim posebnostim. Ves program izvira iz njihovega okolja — narave, katere, še neskvarjeni, nepotvorjeni del so tudi sami. Poudarek je na slovenskem jeziku in na prizadevanju, da jezik čimprej obvladajo, enakovredno mesto namenjajo pri vzgajanju zdravstveno-higienskih navad, vzdrževanju in bivanju v prostoru. »Še zdaj imamo pomisleke, kako delati s temi otroki da ne bi bili izločeni, ker želimo, da bi bili enakovredni drugim. Vendar zaradi njihovih posebnosti in jezika, se skupina bolje počuti posebej, vsaj za določen čas,« nam je dejala pedagoška svetovalka Ana Lečevski. Uspoštovati je treba, da je ta čas za otroke čas prilagajanja na novo okolje, na nove navade in na nov jezik. Ne smemo pozabiti, da imajo ti otroci veliko bogatejšo in po amplitudi zelo raznoliko čustveno izražanje, ki zahteva od vzgojiteljice še dodatno prilagajanje in psihofizični napor. Naj navedemo slikovit zgled: ko si je vzgojiteljica ostrigla lase, so vsi zbežali na travnik in se z njo niso hoteli več pogovarjati, ker jim je bila nenadoma tuja. Postopno so se ji spet približali, ker jih je ganila njena žalost.

Pogosti so čustveni izbruhi teh

Strastno ljubijo glasbo in poseben poslušajo imajo za gibalno ritmične vaje in za barve.

V skupini so otroci stari od štiri do šest let. Imajo svojega vodjo, ki ga vsi zelo pridno ubogajo. Zanimiva je njihova skupinska navezanost: reakcija enega otroka sproži enako reakcijo pri vseh. Na primer: da eden izmed njih prst v usta, storijo to vsi; če zajoe eden, mu sledijo drugi... Če jih vzgojiteljica ošteva, ne zamerijo, zelo pa so prizadeti, če se čutijo prikrajšane za njeno ljubezen.

Doslej so imeli dva rodiljska sestanka. Prvi je bil dokaj neuspešen, drugi pa je bil prijetno presenečenje glede obiska in zanimanja. Otroci zelo radi hodijo v vrtec, nekateri celo ne marajo domov...

Posebno so veseli novih oblek in obutve, ki jih je zanje priskrbelo Skupnost otroškega varstva občine Novo mesto.

Otroci so v vrtcu od 8. do 13. ure. V tem času dobijo toplo malico in kosilo, ki ga razdelijo dežurne skupine. Pri obrokih se vedejo vzorno, da so lahko zgled drugim otrokom.

POSLUŠATI JIH MORAMO S SRCEM

Zanimivo je, da romski otroci, ki obiskujejo šolo, zelo radi prihajajo v vrtec, tudi tisti, ki ga niso nikoli obiskovali. Otroci vrtca pa imajo večkrat skupne dejavnosti z otroki drugih oddelkov, vendar se teh dejavnosti nočejo udeležiti, če ni zraven njihove vzgojiteljice. Videti je, da jih zna le ona poslušati s srcem.

Zapeli so. »Pi-ka polonica...«

Poslavljamo se. Mahajo mi v slovo. Maham in čutim, da bi rada poljubila vse te temne otroške oči. Te črne bisere, kjer je skrita vsa lepota narave, njena čistost in njena moč.

TEA DOMINKO

Otroci o svojem mednarodnem letu

Kaj si želite?

TJAŠA: Da bi ne bile šolske torbe tako težke. Ne vem, kakšna bodo moja ramena, ko bom odrasla, saj moram vsak dan nositi v šolo goro papirja.

MIHA: Da bi imeli vsak dan dve uri telovadbe — eno v telovadnici in eno zunaj v naravi. Telovadba bi bila tudi to, če bi šli vsak dan pešna sprehod v naravo. (Zelo sproščujoče za tovarišice in otroke — op. p.)

SONJA: Imenimo bi bilo, če bi se spoznavanja narave in družbe učili kar zunaj — npr. na šolskem dvorišču, na travniku ali v gozdu. Saj vendar ni treba, da vse napišemo in narišemo.

PETER: Da nas tovarišice ne bi preveč oštevale. Ne morem sedeti štiri ure čisto pri miru, pa pika.

MAGDA: Želim si, da bi tudi jaz kdaj nastopila na proslavi, čeprav ne znam recitirati tako lepo, kakor npr. Ksenija, ki vedno nastopa zato, ker ji beseda tako lepo teče. Mislim, da bi vsakdo kdaj moral imeti priložnost, da bi se lahko potrudil in pokazal, kaj zna, ne pa samo tisti »perfektni« in vedno nastopajoči otroci.

NEŽKA: Želim, da bi imeli mi otroci zares proste sobote in nedelje, kakor jih imate vi odrasli. Mi pa imamo namreč toliko naloge čez nedeljo, da jo lahko delam ves petek popoldne in še v soboto. To pa ni več prosta sobota.

TINCA SELIŠKARJEVA

Naši pogovori

Naši pogovori postajajo vse bolj zanimivi in raznovrstni. Veliko je namreč vprašanih, o katerih bi morali izmenjati svoje misli in izkušnje, da bi jih osvetlili z vseh strani in našli prave rešitve.

V prejšnji številki smo odprli razpravo o vrednotenju učiteljevega dela. Objavili smo dvojce različnih gledališč, pričakujemo pa še novih odmevov.

Pismo o tem, KAJ TARE UČITELJE, se po vsebini vključuje v pogovor o vrednotenju in ocenjevanju učiteljevega dela, odpira pa predvsem nove vidike tega vprašanja. Bralka, ki nam ga je poslala, želi ostati skrita za psevdonimom, da ne bi kdo pokazal s prstom na njeno šolo. Željo po taki anonimnosti seveda spoštujemo.

Širši in nič manj pereč problem odpira pismo o STROKOVNO NEUSPOSABLJENIH UČITELJIH. Pismo je tudi zavzet poziv vsem, ki čutijo ta problem in želijo pomagati pri njegovem reševanju.

Kaj tare učitelje

Večkrat prebiram v dnevnem časopisju članke o problemih prosvetnih delavcev (Prosvetni delavec govori o tem manj), o odhajanju prosvetarjev v druge poklice, o nezasedenih ali o nestrokovno zasadenih mestih — predmetnih področjih itd.

Zanima me, ali je že kdaj kdo anketiral učitelje, ki so zapustili učiteljske vrste, zakaj so odšli. Ti, ki so odšli, bi verjetno odkrili marsikak problem, ki ga učitelji, ki so še na šolah, nočejo, ker se ne bi radi izpostavljali. Povedali bi morda, zakaj jih ni zadržal »kratek delovni dan«, zakaj jih niso zadržale »dolge počitnice!« in vse dobrine, ki jih ljudje tako »dobro vidijo« in očitajo učiteljem. Zakaj so se vsi učitelji, ki so odšli, raje odpovedali vsem tem »dobrinam«, se raje zaposlili v drugih službah, kjer delajo osem ur nepretrgoma, kjer je dopust po letih službe! Zakaj?!

delovnim časom. Teh sestankov pa je veliko, ker mora imeti vsaka šola vse samoupravne organe in da je zato učitelj v več organih — ima več funkcij, ki se v drugih službah enakomerno porazdelje. Učitelji se zavedajo, da morajo tudi oni opraviti 42-urni delovni, moji pa jih to, da težko dokažejo opravljeno delo. Ob koncu šolskega leta moraš imeti opravljene 2185 ur ali pa te v začetku novega šolskega leta čaka primanjkljaj, ki ga moraš najprej odpraviti ali pa si lahko ob del svojega zasluga! Kakšen spodbuden začetek dela! Zato gredo v to število 2185 ur tudi ure tvojega podaljšanega delovnega dne — nadure, ki si jih opravil namesto odsotnega tovariša, ure jutranjega varstva, ki je posebej financirano, vsa spremstva, ki so pomembna med šolskim letom in še marsikaj. Vsak dan dopusta, ki ga imajo prosvetarji več, kot jim ga pripada po letih službe, so si odslužili med šolskim letom. Noben dan ni podarjen. Nobenih »dolgih počitnic«. To so dnevi, ki so že odsluženi ali pa jih boš za nazaj, ko boš odpravil svoj morbitni primanjkljaj preteklega leta.

Večna vprašanja o tem, ali so te »pole« za dokazovanje opravljenih ur potrebne ali ne, večni nesporazumi po zbornicah in na sestankih delovnih ljudi o primanjkljajih razburja ljudi, jih spravlja v slabo voljo, jim jemlje veselje do dela. Kako tudi ne: Vse leto si delal, opravil svoje delo v razredu in še druge zapostavitve (interesne dejavnosti, dopolnilni ali dodatni pouk itd.) pa si komaj spravil skupaj vse ure ali pa jih imaš celo premalo. Ni lahko opraviti in spraviti na papir v desetih mesecih, kar opravijo drugi v dvanajstih.

Mnogi se bodo vprašali: Zakaj pa potem vztrajajo pri tem načinu? To pa je drugo vprašanje. Mnogim se namreč zdi, da samo tako lahko drug drugega nadzorujemo, če smo vse naredili, da je tako najbolj razvidno, kdo dela in kdo ne. Mislim pa, da bi se našel še kakšen drugačen način za preverjanje opravljenega ali neopravljenega dela. ŠPELA

Zaposlovanje strokovno neustrezno usposobljenih učiteljev

Poleg naravnih vzgojiteljev vzgajajo mladega človeka dolga leta tudi poklicni vzgojitelji. Vzgajajo mladi rod, ki bo ob koncu tisočletja oblikoval in usmerjal politični, gospodarski in kulturni razvoj družbe. Dejavnost vzgoje in izobraževanja je posebnega družbenega pomena, saj si družba s to dejavnostjo zagotavlja svoj obstoj, svoje obnavljanje in napredek. Tak pomen vzgoje pa nalaga veliko odgovornost ne le pripadnikom učiteljskega poklica, temveč celotni družbi, njenim skupnostim in ustanovam. Prav zato so motnje v vzgojno-izobraževalni dejavnosti vedno tudi družben problem.

Problem, ki je širše narave in zadeva vso družbo, je zaposlovanje strokovno neustrezno usposobljenih učiteljev v naših osnovnih šolah. Zaskrbljujejoče je predvsem to, da se med tistimi, ki jih osnovne šole na novo sprejmejo v delovno razmerje, vsako leto več strokovno neustrezno usposobljenih učiteljev (1973 — 38,2%,

1975 — 49,0%, 1977 — 58,5%). Ne vemo, kako je z zaposlovanjem strokovno neusposobljenih delavcev v drugih poklicih. Vemo pa, da v nekaterih drugih odgovornih poklicih takega stanja ne bi tako mirno sprejemali in pustili da se iz leta v leto slabša. V našem primeru pa prepuščamo šolam, da se znajdejo, kakor vedo in znajo. Po zakonu vsako leto razpisujemo dela in naloge, ki jih opravljajo strokovno neusposobljeni učitelji. Ukrep zaradi različnih razlogov ni ravno učinkovit, zdi pa se tudi, da močno spodbuja regionalno zaposlitveno migracijo učiteljev, ki poteka v smeri od nerazvitih k razvitim območjem in krajem, tako da s tem le zaostrujemo kadrovske probleme na nekaterih kmetijskih območjih.

Ukrepi, ki jih morajo šole začeti ali stalno uporabljati zaradi pomanjkanja ustreznih usposobljenih učiteljev, slabšajo kakovost vzgojno-izobraževalnega dela v naših šolah. Negativne posledice

najbolj občutijo naši otroci, pa tudi učitelji, ki so zaradi tega pogosto prekomerno obremenjeni. Stanje terja učinkovit poseg. Predlagam, da gremo v akcijo prvi prosvetni delavci sami, ki ta problem občutimo na svoji koži. Povejmo naši javnosti glasneje, v kakšnih stiskah so nekatere šole, opozorimo na posledice takega stanja zato, da bi sprožili širšo družbeno akcijo vseh odgovornih za reševanje tega problema. Prav bi bilo, da bi se oglasili ravnatelji, ki se morajo pogosto ob neuspešnih razpisih sami truditi, da pridobijo učitelja, kakršnegakoli, da bi lahko učenci imeli pouk.

Prav bi bilo, da bi se oglasili učitelji z neustrezno strokovno izobrazbo, ki se po svojih najboljših močeh trudijo izpolniti naloge osnovne šole, pa zaradi preobremenjenosti ne morejo končati študija! Kako doživljate vsakodnevne razpise, kaj predlagate, da bi lahko čimprej dokončali šolo ali izpopolnili izobrazbo?

Oglasite se torej vsi, ki imate kakršnokoli zamisel ali predlog za reševanje neugodne kadrovske sestave na nekaterih naših osnovnih šolah!

MAJDA PLESTENJAK

Smo za smeh?

V uredništvu smo se odločili, da bomo popestrili naš časopis tudi s humorjem in dobro voljo. Za urejanje tega dela smo zaprosili humorista iz vrst prosvetnih delavcev ALBERTA PAPERJA. Sprejel je naše povabilo, bralcem pa pošilja tole sporočilo:

Že skoraj vsi tedniki pa časniki goje in objavljajo humor v šolskih klopek, mi, prosvetarji, ga pa v svojem lastnem glasilu skorajda nimamo.

Menda jih ne bo toliko proti, če bi vsaj polovico strani namenili veselosti: blagi, jedki, prizanesljivi, zajedljivi itd.?

Objavljati bi začeli krajše humoristične prispevke, satire, parodije, vesele spomine in živa

pričevanja o katedrskih in zborniških utripih.

Prispevke pošiljajte natipkane, z večjim razmakom med vrsticami, da bo urednik lahko še kaj dodal oziroma popravil. Tipkajte le po eni strani, stroj pa pred uporabo očistite, da se bo bolje bralo. Na delo, torej, humoristi zdaj! Dolgočasje bo za nami, honorarjev svit nas drami! ALBERT PAPER

Zvesti delovnemu človeku

20 let delavske univerze v Radovljici

(Foto: Vengar)

Te dni je proslavila 20-letnico svojega delovanja Delavska univerza Radovljica. Proslavi sta dala svečano razpoloženje recital poezije neuvrščeniosti, ki ga je pripravil Linhartov oder, in koncert pevskega zbora iz Kroke. Številna udeležba na proslavi je pokazala, kako je delavska univerza povezana s svojim okoljem in z delovnim človekom.

Delavska univerza Radovljica je bila ustanovljena s sklepom občinske skupščine leta 1959 kot samostojna organizacija za izobraževanje odraslih. Reorganizacija občin je združila kasneje v skupno delavsko univerzo tudi delavski univerzi na Bledu in v Bohinjski Bistrici.

Poleg dvajsetletnega dela, ki ga je podal na proslavi direktor delavske univerze Milan BALOH, zgovorno prica o njeni družbeni vlogi pa tudi o tem, kako veliko je prispevala k napredku občine z izobraževanjem odraslih. Priznanje, ki ji ga je letos podelila občinska skupščina, je prav gotovo zasluženo.

Delavska univerza se je vsa leta usmerjala v celostno in vsestransko izobraževanje delavcev in občanov. Cilj — celostna in vsestransko razvita osebnost — je bil vodilo za načrtovanje njene dejavnosti, potrebe ter interesi občanov pa so odločali o izobraževanih oblikah in programih.

Družbeno izobraževanje je imelo v programih delavske univerze vedno pomembno mesto. To zgovorno dokazuje 170 različnih seminarjev in 32 oddelkov političnih šol, ki jih je organizirala delavska univerza v teh letih. Dodati pa jim moramo še več kot 2000 predavanj iz obrambne vzgoje prebivalstva.

Obenem je bila tudi njena dejavnost na področju strokovnega in splošnega izobraževanja: v teh letih se je zvrstilo skoraj 500 te-

čajev in drugih oblik izobraževanja, v katerih je sodelovalo več kot 10.000 udeležencev.

Posebnost radovljiške delavske zivnice je zgedna skrb za kulturno-estetsko izobraževanje in vzgojo občanov, saj je v teh letih pripravila kar 347 prireditiv in razstav.

V občini, ki nima razvitega svojega srednjega šolstva, je delavska univerza s sodelovanjem zunanjih matičnih šol omogočila stotinam delavcev, da so si ob delu pridobili srednjo in drugo izobrazbo. V ta namen je delavska univerza v tem obdobju organizirala 22 oddelkov poklicnih šol ter 96 oddelkov tehniških, delovodskih in podobnih srednjih šol. Podatek, da je v tem obdobju 800 delavcev uspešno končalo srednjo šolo pri delavski univerzi, zadošča, da jo uvrstimo med najbolj zaslužne izobraževalne organizacije. Pohvalno je tudi to, da je vključila v osnovno izobraževanje ob delu več kot 660 delavcev in drugih občanov.

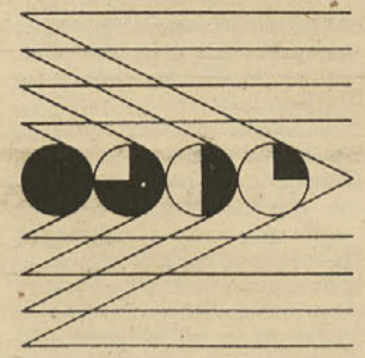
Slavnostni nagovori in pozdravi na proslavi so povedali tudi arskatero resnico, ki ne bi smela v pozabo. Kaj je delavska univerza? Je to samo ena izmed mnogih izobraževalnih organizacij, zaprta v svet učenosti in izobraževanja? Delavska univerza je mnogo več, saj je v podružbljanju izobraževanja prišla najdlje: delavska univerza je sestavni del družbe, prizadevanj združene dela in usmerjenosti delovnih ljudi k stalnemu izpopolnjevanju znanja.

Upravičeno ponosna na delo, ki ga je v tem dvajsetletnem obdobju opravila, pričakuje delavska univerza v Radovljici tudi ustrežno mesto v usmerjenem izobraževanju, da bi nadaljevala z delom, zvesta delovnemu človeku. J.

Pedagoška društva dobila svoj znak

Ob 30. obletnici ustanovitve Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije je to pedagoško združenje dobilo svoj spoznavni znak, ki v sodobni grafični obliki ponazarja dejavnost pedagoških društev. Znak, ki ga bodo odslej lahko uporabljali v različnih

derno zasnovani znak zbuja radovednost; Kaj pomeni? Avtor je hotel izraziti z lahkotno kompozicijo delovni red in hkrati razgibanost v pomenu sodobne pedagogike, kulture in znanosti. To se mu je lepo posrečilo z geometrijsko obliko in razvojnim stopnjevanjem, ki odseva simbolično osebnostni in družbeni razvoj v vzgojno-izobraževalnem procesu od ničelne stopnje socializacije in znanja z vedno večjim izpopolnjevanjem, ki pa nima sklepnega polnega kroga, ker popolnosti resnično ni mogoče doseči. Z žarki, ki kažejo vsestransko širjenje, ravno in lijkasto, izraža značilnost in uveljavljanje pedagoškega dela. Znak je preprost, sodoben, simboličen, čeprav simbolizira zapleteno teoretično in praktično družbeno dejavnost.

Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije

oblikah svojega dela, denimo, na publikacijah ZDPDS, pisemskih ovitkih, pečatih in priznanjih, je izdelal akademski slikar Stane Jagodič po zamisli, ki jo je sprejel izvršilni odbor ZDPDS. Mo-

S tem znakom bodo opremljene tudi članske izkaznice in članske značke. Društva pedagoških delavcev, sekcije in drugi člani zveze lahko takoj naroče izkaznice in značke na sedežu ZDPDS v Ljubljani, Gosposka 3.

Vzgojnih smotrov ne smemo dosegati z nevzgojnimi sredstvi, če jih hočemo zares dobro urisničiti.

(Aloys FISCHER: Die Struktur des sozialen Bewusstseins. München, 1923, str. 149.)

Danes je položaj takšen, da je tisočletno vzgojno izročilo ogroženo, ker glavni nosilec vzgoje, družina, ni več dovolj močna, da bi izpolnjevala svoje naloge. (Anna SIEMSEN: Menschheitserziehung. Hamburg, 1948, str. 64.)

Marin Držić v slovenščini

Uvodoma je treba povedati, da dubrovniškega renesančno — manirističnega književnika Marina Držića v slovenskih knjižnih natisih sicer ne poznamo, čeprav je zlasti glavno delo, komedija Dundo Maroje, središčnega pomena ne le za pisatelja. Letos je ZKOS v zbirki Dramska knjižnica izdala Poetične drame Marina Držića v prevodu in uredništvu Milana Dolgana. Tako lahko v slovenjeni besedi spoznamo zanimiva dela med katerimi pa pogrešamo še Dunda Maroja.

Posamezni raziskovalci so zlasti v povojnem času veliko prispevali k boljšemu poznavanju življenja in dela M. Držića (pribl. 1508—1567) tudi široko razgledanost, veziz literaturo, po kateri so se tedaj zgledovali mnogi evropski narodi. Najsi je še marsikaj iz Držičevega življenja in dela zavito v meglo, pa nam mnoga ohranjena dela odpirajo poglede v nekdanji svet. Včasih lahko občutimo živo misel, ki je prikladna tudi v današnjem času. Vajeni smo, da govorimo o Držičevih delih kot o renesančnih, vendar pa urednik in pisec spremne študije opredeljuje M. Držića kot marinista, ne da bi podrobneje opredelil navedbo. Ne glede na to, da nekaj del ni ohranjenih v celoti in da vemo tudi za izgubljeno igro, pa M. Držičeva ostalina dovolj prepričljivo ponazarja ustvarjalne vzgibe, ki so vodili pisatelja k pisanju tako raznovrstnih iger, kot so pastirska, pustna, komedija, tragedija, ki pa je bolj prevod Evripida.

fant, ki osvaja izvoljenko. Tudi tu si stojita nasproti mitološki svet in trdi kmečki svet, čemur ustreza tudi vzvišena ljubezen nasproti realni. Komedija Plakir ali Grižula je pri M. Dolganu poimenovana Mala vojna. Tudi tu je ljubezensko prepletanje v ospredju, toda Držić kljub znani dvojnosti dogajanja ne želi več pastoralne idilike, prav nasprotno. Tudi zasmehovanje trubadurstva ni naključje. Konec komedije ni ohranjen, v hrvaškorskbskem jeziku je komedijo predelal Marko Fotez, slovenski prevajalec pa tega ni storil, ker se mu ni zdelo potrebno. Izvirna Novela od Stanca je v slovenščini Šala z Olimpa. Znova je treba povedati, da je najbolje, če pri prevodih dosledno upoštevamo avtorja, pa čeprav ni sam vselej našel najboljših rešitev. Enodejanska Šala z Olimpa velja za pustno igro, govori pa o Držičevi etični zavesti; pred nami je čista šala brez običajne ljubezenske vsebine, osmešeno je praznoverje.

Milan Dolgan je vpeljal pojem poetične komedije kot so tiste, ki so spisane v vezani besedi in imajo poetično podlago v vsebini in načinu podajanja. Glede na Držičeve igre v tej knjigi, je avtor dovolj pregledno in s premislekom podal osnove za tako oznako in razvrstitev, išoč tudi skupne poteze ob različnih dramskih vrstah. Na prvem mestu je pastirska igra Tirenca, ki jo je M. Držić napisal najprej in je bila uprizorjena kot hvalnica prihajajoči pomladi (1949). Tu se prepletata mitološki svet in kmečki svet, ljubezenska igra je pomensko naglašena, celoti pa se morda pozna pisateljeva začetna dramska izkušnja. Ponavadi označeno komedijo Venera in Adonis je M. Dolgan kdo ve zakaj poslovenil v Res in nebes. Tudi tu se igra navezuje na trubadursko tradicijo, v ospredju pa je ne odločna narava kmečega

Bistvenega pomena za umevanje Držičevih Poetičnih komedij je študijska spremna beseda Milana Dolgana, ki je kot nalašč uravnana za splošno dojemljivo razlago in šolsko rabo. Avtor je našel mero, da je podal vse bistvene probleme brez raztezaj in učene zapletenosti, opirajoč se na sodobne vire. Najprej je spregovoril o Marinu Držiću, kjer je podal pisateljevo življenje in skiciral delo. Zatem se je pomudil pri Poetičnih komedijah, navajajoč razlago za tovrstno oznako, podal je tudi elemente stilnih in poetoloških silnic, kot jih je mogoče razbrati iz Držičevih del. Zatem sledi Razlaga, kjer avtor osvetli prevedene komedije v bistvenih potezah. Poetične komedije v verzih so zahtevale veliko prevajalnega napora, saj gre za številne posebne izraze, za besede, ki so utonile v času, za besede, ki se ožje navezujejo na Dubrovnik in govoricu tedanje dobe. M. Dolgan je z zavzeto prizadevnostjo slovenil delo za delom, tako da je pred nami tekoče besedilo. Knjiga je izšla brez vsakršne reklame. Vredno pa je opozoriti nanjo, saj je M. Držić primeren ne le za šolske knjižnice, temveč tudi za delo v razredu. Za prevajalca pa bi bilo spodbudno, ko bi se lotil Dunda Maroja za šolsko rabo. Potreben bi bil v knjižnici Kondor. IGOR GEDRIH

Ukradeni otroci

V oddaji bomo spregovorili o enem najhujših zločinov v drugi svetovni vojni, o ugrabljanju otrok. Nacisti so te otroke hoteli vzgojiti v zagrizene janičarje lastnega ljudstva. Ugrabljanje otrok na Slovenskem izvira že iz davnine. To smo doživljali ob turških vpadih v srednjem veku, spomin na te dogodke pa živi tudi pri drugih slovenskih narodih.

V drugi svetovni vojni je ugrabljanje otrok prišlo v program nacističnega tretjega rajha. Žrtve so bili otroci iz družin najzavednejših Slovencev, ki so bili ali aktivisti OF od leta 1941, ali v partizanih ali pa so do leta 1942 že padli kot talci. Matere teh otrok so povečini odpeljali v uničevalna koncentracijska taborišča, največ v Auschwitz.

Ukradeni otroci so bili torej žrtve posebnih represij po spodnjem Štajerskem in na Gorenjskem, predvsem od spomladi do jeseni leta 1942. V bistvu so Nemci izpolnjevali Himmlerjeve ukaze, ki se nekoliko skrajšano glasi takole:

»Imel bi za pravilno, če bi mlade otroke, ki kažejo posebne dobre rasne značilnosti vzgajali v posebnih otroških zavodih in otroških domovih, ki ne smejo

biti preveliki. Po enem letu naj bi te otroke oddali kot rejence našim družinam brez otrok. Naša dolžnost je vzeti tuje otroke k sebi, jih vzeti iz njihovega okolja in če je potrebno, jih ukrasti ali ugrabiti. Ali pridobimo dobro kri in ji damo prostor med ljudstvom, ali pa jo uničimo.«

Od tedaj je minilo že veliko let, vendar tega ni mogoče pozabiti, ker so bili ti ljudje okradeni za preveč stvari: za otroštvo, brezskrbno mladost, ljubezen staršev, za izobrazbo in tudi za zdravje. Gotovo ni nobeno branje o grozotah druge svetovne vojne tako hudo in prepričljivo kot pripoved ljudi, ki so živeli to trnovo pot in jo tudi preživeli. In le-ta je toliko bolj pretresljiva, če vemo, da so bili ti otroci stari komaj 4, 5, 10, 14 let, in so svoje otroštvo izgubili v nemških koncentracijskih taboriščih.

Obiskali smo nekatere — od nekdanjih ukradenih otrok in se pogovarjali z njimi o tistih časih. Presenetilo nas je, kako neverjetno zavedni so bili tedaj ti majhni otroci, zavedni in uporni, tako da se Nemcem kljub zelo aktivni prevzgoji ni posrečilo, da bi jih »prevzgojili« v Nemce. V oddaji smo prikazali drobce njihovega življenja in občutij.

Marksistična obzorja

V ciklu oddaj MARKSISTIČNA OBZORJA, ki je posvečen 60-letnici KPJ oziroma ZKJ, bomo govorili tudi o formiranju ljudske in revolucionarne oblasti med NOB. Osrednjo pozornost smo namenili zapletom okoli mednarodnega priznanja AVNOJ. V prvi oddaji se bomo seznanili z osnovnimi problemi in okoliščinami ki so spremljale ustanovitev Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije v Bihacu, v drugi oddaji pa o sklepih drugega zasedanja AVNOJ, ki so bili daljnosežne in revolucionarne narave. Oddaji je pripravil dr. Dušan Biber.

Pobrskali smo po drobni knjižici Anekdote iz NOB s podnaslovom AVNOJ v anekdotah in našli tole:

Ko je drugo zasedanje AVNOJ končalo s svojim delom, je k tovarišu Titu pristopil Vice Buljan in ga vprašal:

— Kako dolgo bo še vojna, tovariš maršal?

— Do konca! — mu je odgovoril Tito.

Drugo leto bomo tako proslavili že 35 let od osvoboditve. To, kar so priborili očetje, zdaj varujejo sinovi, ki služi vojaški rok. Vojaki vseh rednih enot naših oboroženih sil bodo tudi letošnji praznik republike pričakali izjemno slovesno, v znamenju visokih jubilejev KPJ, SKOJ in revolucionarnih sindikatov. Odločni in pripravljeni, da tudi v prihodnjem delu potrdijo svojo privrženost vrhovnemu komandantu Titu. Le z nenehno krepitvijo moralnopolitične enotnosti in bojne pripravljenosti bomo lahko ohranili svobodo in neodvisnost socialistične samoupravne skupnosti.

Vojaki in starešine JLA bodo proslavili letošnji dan republike s številnimi kulturnozabavnimi prireditvami. Ker je mladinska organizacija v JLA pobudnica vseh teh aktivnosti, spregovorimo nekaj besed najprej o njej. Mladinska organizacija je dosegla letos pomembne uspehe, to pa še ne pomeni, da je uresni-

čeno vse, kar je bilo načrtovano. Izhajajoč iz posebnosti vojaške organizacije si je mladinska organizacija zadala za prednostno nalogo razvijanje tovarištva in krepitev bratstva in enotnosti. Le z družbenopolitičnimi in kulturnozabavnimi akcijami bodo vojaki—mladiči lahko uresnili svoj pomen in vlogo, ki jo imajo v JLA. Več kot 80 odstotkov vojakov je včlanjenih v mladinsko organizacijo, številka se že bliža 90 odstotkom. Zato je dan republike idealna priložnost, da mladinske organizacije po garnizijah, kasarnah in karavlah pokažejo, kaj so dosegle na področju kulturne dejavnosti.

Prav zdaj se končujejo tekmovanja Mladost v pesmi, besedi in spretnosti v vseh osnovnih organizacijah ZSMS in enotah JLA. Tekmovanje poteka na dveh področjih; prvo je preverjanje znanja o zgodovini mladinskega gibanja pri nas, drugo pa tekmovanje v kulturnih dejavnostih.

Tekmovanja v znanju potekajo v okviru kviza Tito — partija — revolucija, ekipo pa sestavljajo trije člani ZSMS in trije pripadniki enote JLA. Po izločilnih tekmovanjih na občinski in regijski ravni se bodo le najboljše ekipe uvrstile v sklepní del, ki bo predvidoma sredi decembra. Na vsakem kvizu ekipe najprej odgovarjajo na tri pisna vprašanja, v končnem delu pa

NIŽJA STOPNJA

23. nov. Kako smo zrasli

SREDNJA STOPNJA

20. nov. Poslušajmo skladbe v molu
27. nov. Ukradeni otroci

VIŠJA STOPNJA

22. nov. Pionirji, narodni heroji

NENAVADNI POGOVORI

23. nov. Odrasli tako — kako pa mi

Za srednje šole

19. nov. Prvo zasedanje AVNOJ v Bihacu (mednarodne razsežnosti)

26. nov. Drugo zasedanje AVNOJ v Jajcu (mednarodne razsežnosti)

24. nov. Poezija Slavka Mihalića

1. dec. Milivoj Slaviček

21. nov. Dogovori — odločitve (materialna osnova krajevne skupnosti)

28. nov. Dogovori — odločitve (samoupravljanje stanovalcev)

ELEKTROTEHNA n. sol. o.
trgovsko, izvozno, uvozno in proizvodno podjetje
61001 LJUBLJANA, Titova c. 51
telefon: (061) 320 241; telex: 31184 YU ETEHNA

Vojaki in mladina republiki za rojstni dan

Široka paleta kulturnozabavnih prireditev med pripadniki JLA ob letošnjem dnevu republike. Sklep tekmovanj Mladost v pesmi, besedi in spretnosti in Odličje 22. december — Mladinska organizacija — pobudnica vseh svobodnih dejavnosti med vojaki

Z ene od skupnih prireditev vojakov vseh rodov naše armade in mladine ob dnevu republike

Britanski politični analitiki so skrbno proučili seznam z imeni članov Nacionalnega komiteja osvoboditve Jugoslavije kot tudi AVNOJ. Ugotovili so, da je med 13 člani NKOJ bilo 5 Srbov, 5 Slovencev, 2 Hrvata in 1 Musliman. Med navedenimi 63 člani AVNOJ so našli 23 Srbov, 22 Hrvatov, 9 Slovencev, 3 Muslimane, 2 Žida, 2 Bolgara in 1 Makedonca. Slovenci, ki jih je bilo po štetju iz leta 1931, komaj osem odstotkov prebivalstva v Jugoslaviji, so potemtakem imeli v NKOJ 38 odstotkov mest, toliko kot Srbi, ki jih je bilo po istem štetju 48 odstotkov.

»Povsem naravno je, da je velika večina delegatov, ki sestavljajo Titov parlament, iz vrst neznanih ljudi, verjetno mlajših vojaških voditeljev ali komunistov, ki so po hudem dveletnem boju proti sovražniku prišli na čelo,« je bilo rečeno v tej analizi. Skrbno so zbrali in proučili tudi vse dotlej zbrane podatke o maršalu Titu, vendar so v uradnih navodilih za britansko radijsko družbo B. B. C. prepovedali rabiti ta naslov.

Na zasedanju treh velikih v Teheranu, ki je bilo prav v tistem času kot drugo zasedanje AVNOJ v Jajcu, so zavezniki sklenili priznati in vojaško podpreti partizane. Predsednik britanske vlade Winston Churchill se je na poti domov ustavil v Kairu. Tu se je ves dan in dolgo v noč pogovarjal z Williamom Deakinom in Fritzyom Macleanom. Tako je iz prve roke dobil vse potrebne informacije in podatke tudi o daljnosežnih in odločilnih sklepih v Jajcu. Takrat se je porodila misel zunanjemu ministru Edenu, če bi se morda Churchillu posrečilo s svojo avtoriteto na sestanku z maršalom Titom doseči srečanje med njim in kraljem Petrom II. Britanci so kasneje večkrat poskušali pripraviti tako srečanje, toda maršal Tito se je tem načelom vselej spretno izognil, čeprav načelno

dobi vsaka ekipa še tri ustna vprašanja.

Sestavni del tekmovanja v znanju na vseh ravneh je tudi kulturnozabavni program, v katerem nastopajo samo mladi amaterji in pripadniki enot JLA. Posebna žirija ocenjuje izvajalce in izbere najboljše za republiško tekmovanje.

Namen tekmovanja za Odličje 22. december, ki bo letos že desetič po vrsti, krepi zasnovo splošnega ljudskega odpora. Podelili ga bodo garnizijam JLA, občinskim konferencam ZSMS, občinskim štabom za teritorialno obrambo, občinskim odborom Zveze borcev in občinskim odborom Zveze rezervnih vojaških starešin. Tekmovanje za to veliko priznanje, ki bo končano predvidoma do konca novembra, ob dnevu republike, vodita republiška konferenca ZSM in poveljstvo Ljubljanskega armadnega območja. Odličje 22. december podeljujejo zato, da bi se poglobilo sodelovanje pripadnikov JLA in mladine s terena, saj bo tekmovalna komisija pri ocenjevanju dejavnosti upoštevalo poslana sporočila. Področja sodelovanja pa so lahko raznovrstna, od skupnih sestankov do pohodov, mladinskih delovnih akcij, obrambnih dni, predavanj, strelskih vaj in tekmovanj v orientaciji in podobno.

te zamisli ni odklanjal.

V Moskvi so predvidno čakali in razmišljali o vseh odmevih na zasedanju v Jajcu med zahodnimi zavezniki. Novico o drugem zasedanju AVNOJ je sovjetski tisk lahko objavil šele 14. decembra leta 1943. v uradni izjavi sovjetskega informacijskega biroja. V sovjetskem uradnem komentarju je bilo rečeno:

»Te dogodke v Jugoslaviji, ki so že naleteli na simpatični sprejem v Angliji in Združenih državah, ima sovjetska vlada za pozitivna dejstva, ki prispevajo k nadaljnemu uspešnemu boju jugoslovanskih narodov proti hitlerjevski Nemčiji. Ti dogodki prav tako pričajo o znatnih uspehih novih voditeljev Jugoslavije pri združevanju vseh jugoslovanskih nacionalnih sil.«

Sovjetska vlada je ob tej priložnosti zavzela negativno stališče do četnikov Draže Mihailovića in je sporočila svoj sklep, da pošlje svojo vojno misijo v Jugoslavijo, tako kot je to že prej storila britanska vlada. Tako v diplomatskih stikih so sovjetski diplomati namignili, da bodo poslali svojo misijo tako k Titu kot tudi k Mihailoviću. To je omenjal Edenu že v Teheranu sovjetski zunanji minister Molotov.

V uradnem sporočilu sovjetski vladi je britanska vlada 14. decembra leta 1943. izrazila svoje razumevanje za »administrativne ukrepe«, ki da ne bodo prizadeli njene dotedanje politike do Jugoslavije niti njenih odnosov do partizanskega gibanja. Opozorila je, da je priznala partizane kot pomembno in znatno vojaško silo in da jim pošilja polno vojno pomoč. Britanska vlada je izrazila upanje, da bodo generali (naslov maršal so zamolčali) Tito, kralj in jugoslovanska vlada našli osnovo za sodelovanje pri skupni nalogi osvoboditve Jugoslavije in tako omogočili ljudstvu, da se svobodno izreče o obliki vladavine, pod kakršno želi živeti po vojni.

Dan republike je torej lepa priložnost, da se poglobi sodelovanje med mladino in vojaki na skupnih kulturnozabavnih prireditvah. Ena od zadnjih takšnih prireditev v okviru tekmovanja Mladost v pesmi, besedi in spretnosti, ki so jo pripravili v Slovenskih Konjicah, je potrdila, da je takšna oblika sodelovanja najuna.

Sicer pa so glavno breme za organizacijo slavnostnih prireditev ob dnevu republike v enotah vseh rodov naše armade prevzeli ob mladinskih organizacijah seveda tudi »vojaški klubbi«, ki so skorajda v vsaki garniziji Ljubljanskega armadnega območja. Odbori za kulturne dejavnosti morajo pripraviti in izpeljati precej kulturnozabavnih in drugih prireditev. V raznih odborih in delovnih skupinah za kulturne dejavnosti sodelujejo skorajda vsi vojaki in starešine. Vendar pa je nujno potrebno, da v takšnih odborih delajo »pravi« ljudje, sposobni organizirati bogato kulturno življenje vojakov in starešin.

Člani teh odborov morajo prav tako upoštevati mnenja svojih tovarišev in jih čim več vključevati v svoje delo. Proslave ob dnevu republike, njenem 36. rojstnem dnevu bodo pokazale, koliko je razvito kulturno življenje v enotah Jugoslovanske ljudske armade.

BOJAN SINIČ

Po končanem kulturnem sporedu v enotah JLA še obvezno kólo...

Recital — mladinke in vojaki med nastopom

Zakaj se mladi zatekajo k drogam

Ob mesecu boja proti alkoholizmu in narkomaniji

2. Uživanje drog pri mladostnikih in razmere pri nas

Uživanje drog pri mladih osebah ima svoje mesto v celotnem kontekstu uporabe in zlorabe drog v neki družbi, prav tako pa je povezano z drugimi vzorci zadovoljevanja potreb, iskanja prijetnosti in tveganja, značilnimi za njihovo generacijo (Dohner, 1972). Neredko je to, kar daje vtis upora starejši generaciji, v bistvu neposredno posnemanje odraslih, zunajzavestno oponašanje njihovih modelov zabave in bega (Marin in Cohen, 1971). Kontinuum odnosa do drog in vedenja, ki ga ta določa na skali od abstinence do prekomernega uživanja in odvisnosti, je tako kot pri odraslih, prisoten tudi pri mladostnikih. Enako pa z epidemiološkega stališča tudi pri mladih opazujemo uživanje raznih drog v endemičnem, epidemičnem in sporadičnem obsegu in načinu pojavljanja.

Endemično bi v populaciji slovenskih mladostnikov lahko imenovali pojav uživanja alkoholnih pijač.

Mladostniki so vezno tkivo, ki družbi generacije; niso nosilci povsem novih vzorcev vedenja, temveč norme in pravila svoje kulture prilagajajo svojemu času. To se jasno kaže tudi pri uživanju alkohola (Spindler, 1963). Pitje alkohola je simbolično povezano s statusom odraslega, zato je vključeno v njegov socializacijski proces (O'Connor, 1978). Da samo uživanje alkoholnih pijač pri mladostnikih celotne »bele« civilizacije ni znak deviacije, ampak ena od oblik »protoodraslega« vedenja, meni tudi Maddock (1964), ki poudarja, da je alkohol že dolgo trdno vključen v standarde naše

družine in družbe. Vendar pa lahko, tako kot pri odraslih, neugoden seštevek osebnostne konstelacije mladostnika in njegovega socialnega in kulturnega ozadja preseže mejo zmerne pitja in ga izpostavi nevarnosti razvoja odvisnosti.

Mnoge značilnosti epidemične pojave v populaciji mladostnikov lahko v zadnjih desetih letih zasledimo pri uživanju raznih drog. Po naših opazovanjih in vtisu, ki ga dobimo pri delu z mladostniki (pri pomanjkanju objektivnih in zanesljivih podatkov o številu uživancev posameznih vrst drog se moramo zaenkrat opirati predvsem na to), je pri nas uživanje raznih medikamentov precej bolj razširjeno od uživanja halucinogenov. Med številnimi in sorazmerno izredno lahko dosegljivimi tabletami so pri mladih priljubljeni in razširjeni zlasti analgetiki, manj pa pomirjevala in uspavala. Analgetike uživajo mladostniki pri nas največkrat v smislu občasne zlorabe (Milčinski, 1965). Odvisnost in redno uživanje teh sredstev, ki ju opazujemo pri odraslih osebah, je v adolescentskem obdobju redkejša.

Obseg uživanja halucinogenov, od katerih sta v naših razmerah hašiš in marihuana domala stalno na voljo, LSD pa občasno, je težko oceniti, ker gre v večini primerov za redke »poskuse«, eksperimentiranje, občasne in priložnostne izkušnje, ki le v redkejših primerih preidejo v pogostejše uživanje teh sredstev. Tako kot že nekaj časa na zahodu, lahko tudi pri naših mladostnikih često opazujemo kombiniranje halucinogenov z različnimi drugimi psihoaktivnimi sredstvi.

V novembru poteka družbena akcija proti alkoholizmu in narkomaniji. Da bi seznanili bralce z nekaterimi novimi dognanji pri nas, smo zaprosili dr. Martino ŽMUC-TOMORI, da nam dovoli objaviti nekaj odlomkov iz pravkar končane raziskave o rabi in zlorabi drog pri slovenskih mladostnikih.

Ta pojav je vedno bolj pogost od omejevanja na uživanje izključno ene vrste droge.

Sorazmerno redki, vendar pa s psihopatološkega in medicinskega stališča posebno resni so primeri uživanja opija in sintetičnih opijatov. Vendar o epidemičnem pomenu opijomanije v slovenskem merilu za zdaj še ne bi bili opravičeni govoriti.

Tako lahko v Sloveniji opazujemo pri mladostnikih ves spekter vedenja, povezanega z uživanjem drog. Ker v smislu droge

vrednotimo tudi alkohol in tobak, je popolna abstinenca med našimi mladostniki sorazmerno redka. Pogosto pa srečujemo pojav seganja po drogi, ki zaradi izbire vrste psihotropne snovi, obsega uživanja in povezave s sicer prilagojenim vedenjem mlade osebe še sodi v okvir identitetnega iskanja in preskušanja vzorcev in elementov socialnega vedenja razvijajoče se osebnosti brez psihopatoloških osnov.

Vendar pa tudi niso tako zelo redki primeri, kjer se je uživanje

drog povežalo z večjo psihološko vulnerabilnostjo in je ob »sodelovanju« dejavnikov patogenega okolja ogrozilo osebnostno rast in integriteto posameznih mladih ljudi.

Te osebe, ki so v taki ali drugačni povezavi z drogo prišle v žarišče psihiatrične pozornosti, deli po osnovnih osebnostnih značilnostih in izbiri droge Milčinski (1975) na naslednje skupine:

V prvo skupino bi lahko vključili mladostnike, ki droge ne uživajo, pa so pričeli kazati za adolescenco pogoste ali pa tudi čez mejo objektivno sprejemljivega razširjene posebnosti v vedenju, čustvovanju ali v odnosu do šole, staršev in dela. Starši, ki so jih vznemirile vesti o drogah in so morda zapadli popularnemu posploševanju »droge so krive pojavov mladoletniškega nemir«, o psiholoških zakonitostih adolescence pa ne vedo veliko, so prepričani, da je droga posredi spremembam pri njihovem mladostniku.

V drugi skupini so mladostniki, ki imajo bodisi zelo izrazito težnjo, da bi zrasi v njihovih očeh, bodisi res premalo takih lastnosti ali posebnih odlik, ki bi pri drugih zbudile občudovanje. Imajo le majhne izkušnje z drogami in se ustavljajo nemalokrat že ob analgetikih, pripravljeni pa so na veliko pripovedovati o tem in si s tako pridobljeno nalepko »narkoman« večati ugled, ki ga taki črni heroji v resnici imajo med mladimi.

Mladostniki, ki z občasnim uživanjem drog, predvsem analgetikov, rešujejo svoje objektivno manj pomembne težave zato, ker je že manjša obremenitev zanje prehuda, štejemo v

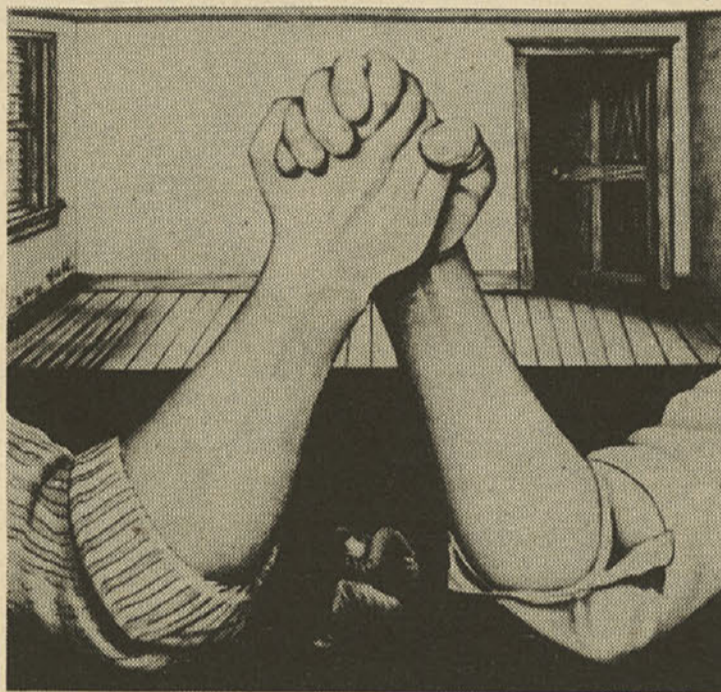
tretjo skupino. Največkrat gre za čustveno nezrele, nestrpne mlade ljudi, ki žele in v resnici potrebujejo veliko toplino in spodbude, pa ne dobivajo ne enega ne drugega v zadostni meri.

Četrta skupina združuje hipije, mlade ljudi z značilno neagresivno ideologijo, pasivno-protestnim odnosom do potrošniške družbe, z značilno nošo in vedenjem. Svoja zanimanja za glasbo, nekatere druge veje umetnosti in daljnovzhodno filozofijo združujejo z drogo, predvsem halucinogeni. Opijate in tiste, ki jih uživajo, odklanjajo in se z njimi načelno ne družijo.

Politoksikomani bi sodili v naslednjo skupino. Jemljejo različne droge, pogosto v dokaj visokih dozah, tudi opijatov se ne izogibajo. Često gre za osebnostno motene mladostnike, ki zaradi droge lahko zaidejo tudi v delikte.

Pravi narkomani, junkie-ji, ki uživajo opij in njegove derivate, so od droge odvisni tudi telesno, ne le duševno. Verjetno so že primarno osebnostno deviirani, disocialni že po osebnostni strukturi. Vse svoje aktivnosti in interese usmerijo v drogo in v vprašanje, kako priti do nje. Filozofski problemi jih ne zanimajo. Z ljudmi okrog sebe znajo spretno manipulirati, znajo biti superiorni, znajo si podrediti sugestibilnejše. Nevarni niso le zaradi pogostih kaznivih dejanj, ampak tudi zaradi močnega vpliva na mlajše in neizkušene.

● MARTA ŽMUC-TOMORI (NEKATERE ZNAČILNOSTI POPULACIJE TOKSIKOMANOV V SLOVENIJI, disertacija, Ljubljana, april 1979)

Hull (ZDA), delo je z 2. mednarodne razstave karikature 1978

KOMPAS
JUGOSLAVIJA

ZIMSKÉ POČITNICE
v naslednjih krajih in hotelih:

- **PASSO DEL TONALE**
Hotel VITTORIA, SAVOYA, EDEN; cena: že od 2.970 din dalje
- **VAL DI FIEME**
Hotel RODODENDRO, PAMPEAGO, SPORTING CLUB, cena: že od 2.950 din dalje
- **VAL GARDENA**
Hotel MACIACONI, cena: že od 4.800 din dalje
- **NEVEGAL**
Hotel OLIVER, cena: že od 3.170 din dalje
- **OBERTAUERN**
Hotel WINTER, Pension BARBARA, cena: že od 4.060 din dalje
- **CHURCHEVEL**
Hotel COURCHENEIGE, cena: 6.650 din
- **KRANJSKA GORA**
Smučarski tečaj — odhod vsak dan iz Ljubljane, cena: 1.600 din
- **KRANJSKA GORA**
5-dnevni smučarski tečaj s krajšimi smučmi, lasten prevoz, nastanitev v hotelu KOMPAS, cena: 3.350 din

Značilnosti našega zimskega programa:

- vsi hoteli so neposredno ob smučiščih in žičnicah
- program vključuje polne penzione
- hoteli so opremljeni s TWC, izjema je le nekaj sob v pensionu Barbara v Avstriji
- avtobusi bodo ostali v kraju, tako da se bodo lahko gosti ob slabem vremenu peljali na kratke izlete
- program je sestavljen tako, da si lahko vsak po svoji želji, potrebi in možnostih izbere zaželeni aranžma, to je celoten paket storitev (gostinske storitve, žičnice, prevoz) ali pa posamezne storitve
- gosti, ki bodo plačali akontacijo do 10. 12. 1979, imajo 5% popusta na ceno potovanja

CONTAL
TOZD CONIMEX
Ljubljana
Beethovnova 11

SEKTOR Birotehnike
Celovška 106
LJUBLJANA
Telefon: 551-751 in 554-897

PRIPOROČA ŠOLAM

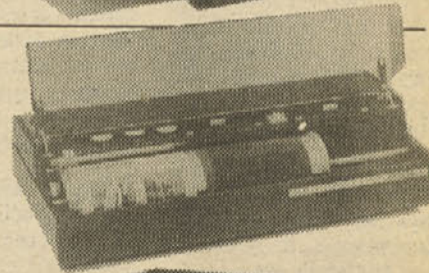
iz svojega zastopniškega in prodajnega programa:

REX-ROTARY

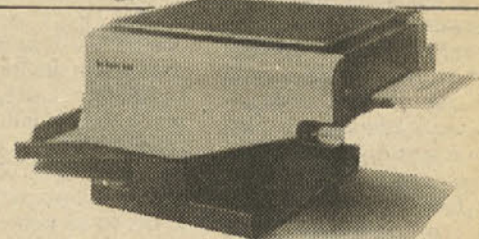
- razmnoževalne stroje model RR 450 in RR 1050-S

- aparate za izdelavo matric model RR 2202-S

- fotokopirni aparat model RR 4040

Demonstracije opravljamo v našem razstavnem prostoru, kjer boste dobili tudi vse potrebne informacije.

Pišite nam — takoj vam bomo odgovorili.

Servisna služba na območju SFRJ je zagotovljena.

60 let dela Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani

Od skromnega zavoda do sodobne organizacije

Letošnjega novembra mineva šestdeset let, odkar je bil ustanovljen (1919) zavod za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, ki v njem vzgaja in izobražuje vso slovensko slepo in slabovidno mladino, saj opravlja s svojimi enotami za pomoč slepih in slabovidnim uspešno pedagoško vlogo tudi drugod po Slovenkem. Med obema vojnama je deloval v skromnih razmerah v Kočevju, od koder se je po bombardiranju 1944 preselil v Ljubljano, kjer je dobil sprvačasne prostore v Zavodu za gluho mladino na Zaloški cesti. Po osvoboditvi 1945 je začel polno življenje v prostorih na Langusovi 16. Ko so tam leta 1965 zgradili še novo šolsko poslopje, so se zelo izboljšale delovne razmere ne le za slepe otroke in mladostnike, marveč tudi za slabovidne, ki imajo zdaj vse možnosti, da se šolajo in tudi poklicno usposabljujejo.

V šestdesetih letih svojega razvoja je postal zavod ena najmodernejših tovrstnih ustanov v Evropi. Zdaj usposablja slepe in slabovidne otroke in mladostnike v predšolskem in šolskem obdobju z območja vse Slovenije. V njegovi organizaciji se stavi so osnovna šola za slepe in slabovidne s predšolskim oddelkom, in sicer vrtec in mala šola, oddelki za slepe in slabovidne lažje duševno prizadete (debilne), dom in enota za pomoč tistim slepih in slabovidnim, ki živijo doma. V šoli je navadno okrog 90 otrok in mladostnikov, enota za pomoč pa je obravnavala še nadaljnjih 100 otrok.

V šoli uporabljajo učni načrt za redne osnovne šole, ki je ustrezno prilagojen slepih in ima posebne predmete za usposabljanje slepih, kot so npr. orientacija, vaje vida in strojepisje. Učni načrt za slabovidne je enak kakor za osnovne šole, poučujejo pa po posebnih metodah. Za slepe uporabljajo učbenike v Braillovi pisavi (brajici), za slabovidne pa učbenike s povečanim tiskom, povečevalna stekla (lupe) in posebej prilagojena učila. Učbenike prirejajo delavci zavoda sami. Zavod ima veliko sodobnih avdiovizualnih sredstev in tehničnih pripomočkov za slepe in slabovidne, npr. televizijsko povečevalo za branje slepih, ostanki vida, optacon — sodoben tehnični pripomoček slepih za branje črnega tiska idr.

PO NAČELIH CELODNEVNE ŠOLE

V šolskem letu 1976-77 je organiziral zavod izobraževanje in usposabljanje svoje mladine po načinu celodnevne osnovne šole. Je prva vzgojno-izobraževalna organizacija na področju posebnega šolstva v naši domovini, ki je organizirala svoje delo v tem načelu.

Naloga celodnevne osnovne šole uresničuje zavod na vseh področjih svoje osnovne dejavnosti in zagotavlja kar najsmotnejše delo s tem, da uveljavlja čim ustreznejše metode dela. Tako s sodobno rehabilitacijo ali rehabilitacijo še uspešneje opravlja pri slepih in slabovidni mladini težave in motnje.

V zadnjem obdobju so uvedli v zavodu kabinetni pouk in pouk orientacije in mobilnosti za slepe. Zanimivo je, da je zavod prvi izmed tovrstnih organizacij uvedel in razvil pouk orientacije. Organiziral je številne seminarje za izpopolnjevanje strokovnih delavcev, npr. seminar o delu z duševno prizadetimi slepimi otroki, o orientaciji in mobilnosti, o kaznovanju, o permisivni vzgoji, o Braillovi pisavi in njeni uporabi, o izpopolnjevanju metod dela s slepimi in slabovidnimi ob udeležbi strokovnjakov iz drugih držav, pripravil in izdal pa je tudi priložnik z znaki Braillove pisave. V dnehu od 3. do 12. avgusta 1975 je bila v zavodu v Ljubljani prva evropska območna konferenca na vidu prizadetih oseb, ki jo je v organizaciji

našega zavoda pripravil Mednarodni svet za vzgojo oseb z vidnimi okvarami. Na njem so nastopili kot predavatelji tudi delavci zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani. V letih 1973—1976 so obdelali raziskovalci zavoda problematiko usposabljanja slabovidne mladine v predpoklicnem obdobju in izdali o tem tudi zanimivo znanstveno publikacijo.

VEZI Z DOMAČIM OKOLJEM

Ves čas, zlasti pa v zadnjem obdobju, je zavod uspešno sodeloval z ožjim in širšim okoljem mladine. Posebno pozornost so namenjali vključevanju slepih in slabovidnih otrok v domače okolje. V ta namen so organizirali seminarje za starše predšolskih slepih in slabovidnih otrok, seminarje za učitelje, in vzgojitelje, ki delajo s slepimi in slabovidnimi otroki in mladostniki v osnovnih šolah in vzgojno-varstvenih zavodih, pomagali so z ustreznimi pripomočki slepih in slabovidnim učencem v osnovnih šolah, svetovali staršem in učiteljem ustrezne načine obravnave in metode učno-vzgojnega dela s slepimi in slabovidnimi otroki, organizirali obvezno delovno prakso za učence 8. razreda v organizacijah združenega dela v kraju stalnega bivanja mladine itd.

Kljub temu da se šolajo v zavodu učenci iz različnih krajev naše domovine in da so med njimi številni gojenci tudi z več motnjami, v šoli ni osipa. Defektologom pomagata pri težkem vzgojnem delu zelo dejavni pionirska in mladinska organizacija s številnimi dejavnostmi prostega časa, s pionirsko hranilnico, športnim društvom idr. Seveda ima zavod močno razvito tudi mladinsko samoupravo: pionirske razredne skupnosti se povezujejo v šolsko skupnost. Vsako leto organizirajo samoupravni dan, ko učenci samostojno vodijo celotno delo v zavodu, npr. pouk, prehrano, interesne dejavnosti, nego idr.

Pionirske razredne skupnosti spremljajo učno-vzgojno delo vsa konferenčna obdobja in obširno poročajo o uspehih na oddelčnih konferencah. Zavod organizira obrambne dneve, na katerih sodelujejo gojenci in delavci zavoda. Velik pomen pripisujejo obrambni vzgoji, zato se udeležujejo mladinci predavanj in vaj, ki so na tem področju organizirana za delavce zavoda. Posamezni učenci so npr. zadolženi, da skrbijo za slepe in motorično težje prizadete in manj spretno gojence, posebno ob naravnih nesrečah in ob vajah civilne zaščite.

BOGASTVO DEJAVNOSTI

Pionirji in mladinci sodelujejo v tehle krožkih: šahovskem, lutkovnem, dramskem, ritmičnem, ekološkem, plesnem, biološkem, glasbenem, likovnem, fotograf-skem, tkalskem, folklornem, krožkih deških in dekliških ročnih del, klubu OZN, vrtnarskem krožku, pionirski hranilnici, prometnem krožku, krožku za karate, uspešno pa tudi v ŠKUD.

Šahisti zavoda se uveljavljajo tudi na občinskih tekmovanjih, kjer so prejeli že več priznanj. Sodelujejo z vojniki vojašnice Maršal Tito, z osnovnimi šolami občine Vič-Rudnik, s člani medobčinskih društev slepih in slabovidnih in z učenci Centra slepih in slabovidnih dr. Anton Kržišnika v Škofji Loki. Člani glasbenega krožka uspešno sodelujejo z Glasbeno mladino. Na kvizu so se pomerili v znanju z glasbenega področja in dosegli v zveznem merilu prvo mesto, v kvizu Tito — revolucija ter Narodni heroji pa v občinskem merilu drugo mesto. Tudi sami so organizirali več kvizov, na katere so povabili tovariše z drugih šol in občinskih mladinskih organizacij.

V zavodu izdajajo glasilo Naša misel v Braillovi pisavi in v črno-beli tehniki. Vanj pišejo številni gojenci, ki so prejeli že tudi republiško priznanje. RTV Ljubljana je posnela v zavodu Veseli tobogan, večkrat so sodelovali gojenci v pionirskem tedniku, v samostojni oddaji Pet pedi in so posneli za radio tudi krajši dramski prizor.

Pionirji in mladinci sodelujejo v vseh solidarnostnih akcijah, ki jih organizira ZPM ali Pionirski list. Uspešno so sklenili akcijo zbiranja denarja za dom pionirjev v Dolenjskih Toplicah, vključeni so v JPI, v katerih okviru so

izvedli vse pohode in si pridobili srebrni znak jugoslovanskih pionirskih enot. Udeležujejo se zborov jugoslovanskih pionirjev. Udeležili so se občinskega tekmovanja prve pomoči ter sodelovali na občinski proslavi 25-letnice krvodajalstva. Prav tako so se udeležili tekmovanja iz prve pomoči ob počastitvi 30-letnice organiziranega usposabljanja mladine za splošni ljudski odpor in se pridružili tudi orientacijskemu pohodu in tekmovanju v streljanju. Veliko prostega časa posvečajo šoli za življenje in se uspešno uveljavljajo v mnogih akcijah na terenu.

Veliko časa posvečajo tudi socialnim akcijam. Podmladkarji RK obiskujejo ostarele prebivalce v krajevnih skupnostih. Udeležili so se občinskega tekmovanja prve pomoči ter sodelovali na občinski proslavi 25-letnice krvodajalstva. Prav tako so se udeležili tekmovanja iz prve pomoči ob počastitvi 30-letnice organiziranega usposabljanja mladine za splošni ljudski odpor in se pridružili tudi orientacijskemu pohodu in tekmovanju v streljanju. Veliko prostega časa posvečajo šoli za življenje in se uspešno uveljavljajo v mnogih akcijah na terenu.

V Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani je zaposlenih 47 delavcev, od tega je 28 strokovnih delavcev. Veliko izmed njih je prejelo družbena odlikovanja in tudi druga priznanja za svoje delo.

Kot posebnost ob 60-letnici zavoda povejmo še to, da je prejel zavod letos Žagarjevo nagrado kot priznanje za uspešne

dosežke pri rehabilitaciji in vključevanju številnih generacij slovenske slepe in slabovidne mladine v aktivno družbeno življenje. Podelitev priznanja so utemeljili z zelo aktivnim šolskim in zunajšolskim delom in velikimi uspehi, ki ga je dosegel zavod v šestdesetih letih svoje dejavnosti, ki niso bila vedno

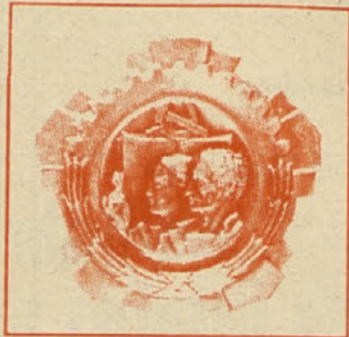

rožnata. Ob visokem jubileju se pridružujemo čestitkam z željo, da bi zavod nadaljeval svojo uspešno razvojno pot.
ALBIN PODJAVORŠEK

IVAN VARL: Poletje, olje, 1977. Podoba nam s svojimi tonskimi kontrasti daje vtis močnega sonca, kar še poudarja krožeči ritem mehkih črt. Stopnjevanje velikosti iz središča navzven stopnjuje zarenje. Radialno razporejene listaste oblike pa nam zbuja asociacijo na odprt cvet ali šopek.

prosvetni delavec

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Leopold Kejžar, Marjana Kunelj, Milan Marušič, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Jože Valentincič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: predsednik Geza Čahuk, Breda Cajhen, tehnična urednica Tea Dominko, odgovorna urednica Marjana Kunelj, Rudi Lešnik, Veljko Troha, direktor in glavni urednik Jože Valentincič, Dušan Zupanc.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28, tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon: 22-284, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 5 din. Letna naročnina 100 din za posameznike, za delovne organizacije 160 din, za študente 60 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Ivan Varl, učitelj in umetnik

Ko smo v brežiškem gradu pred dvema letoma pripravljali republiško razstavo šolskih likovnih del na ekološko temo ter razporejali izdelke po motivih, so povsod močno izstopala dela učencev šole Srečka Kosovela iz Sežane. Izstopala po izvornem zapazanju ter nenavadno sproščeno in živem podajanju. Ni bilo več treba obračati listov, da bi iz podatkov zadaj ugotovili, od kod so. Takšno intenzivnost je znal v mladih ustvarjalcih vzbuditi zavzet in sugestivni pedagog Ivan Varl. Še na marsikateri podobni prireditvi je bil tako navzoč. Vendar je bil zanj pedagoški poklic ob vsej zahtevnosti in uspešnosti le del gorečega življenja in delovanja.

V Varlovem ateljeju in dveh stanovanjskih sobah se grmadijo umetnikova likovna dela v kar najširši tematski, vsebinski in tehnični pestrosti; grundirana platna pa še čakajo na ustvarjalca. Omare in omarice so natrpane s filmi in diapozitivi, s kasetami trakov, kamor je posnel izbrano glasbo, z mapami fotografij, s pisni in zapiski, ter police s knjigami, ki izpričujejo pretanjenega kulturnega slodokusca in široko razgledanega človeka. Vmes so mnogi optični aparati, izvirno slikarsko stojalo in druga slikarska ter fotografarska oprema. Ne znašel bi se človek med vsem tem, če ne bi bilo umetnikove soproge, književnice Jolke Milič, ki ureja in tolmači.

Že okolje s svojimi rekviziti nam govori — ne da bi se poglobljali v ustvarjene podobe — o umetnikovi strastni težnji, da bi življenje zaznaval in podajal čim bolj polno in celotno. Najbolj pa ustvarjalca določajo njegove podobe: olja, pasteli, risbe in grafike. Ni med tistimi srečniki, ki se že zgodaj omejuje in osredotočuje na neko tehniko in način. Kakor si ne postavlja okvirov v svojem notranjem svetu, tako se tudi v delih ne omejuje. Izraža se zdaj abstraktno, zdaj figurativno, kjer je krajinar ali portretist, ali pa ga prevzame tihožitje, se navduši nad širokimi izrezi ali ga zamika detajl, je realist ali vizionar, ekspresionist ali nadrealist, se opaja z barvami ali odločno poudarja ritem črt. Povsod pa je izrazito dinamičen, že muzikalen, in pri vsej raznolikosti izpoveduje isti dramatični svet, poln kontrastov in kontrapunktov. »Ne bodimo mehanični, bodimo električni!«, je s Srečkom Kosovelom kakor motto poudaril v intervjuju ob neki samostojni razstavi.

Očitno je edini nagib tega slikarstva sla po izpovedovanju.

Iskreno je, brez računov na priznanje ali denar in brez spogledovanja z modnostjo, čeprav odseva poznavanje svetovnega slikarstva. Pri plazu doživetij, ki jih Varlu sproža posebna občutljivost z vznesenim temperamentom, ni čudno, da se v nekaterih obdobjih izmika upodabljanju. Verjetno mu postane prenaporna oblikovati izraz tako kipeči vsebini. Ali pa se mu mudi in zato s fotografiranjem beleži optične pojave ter posname in razvije pravo kroniko svojega ožjega in širšega okolja: slike in druge predmete, posamezne ljudi, dogodke vsakdanjega življenja, potovanja, muzeje, izobraževalno ter drugo kulturno in družbeno dogajanje, kjer prepoznava avtorja zlasti po neposredno razgibanih prizorih z ljudmi v čustvenem zanosu. Dobro čuti človeka in zna ujeti trenutek. Fotografije v celoti odražajo isto dinamiko, kot je značilna za njegove slikane in risane podobe. — Včasih išče ravnovesje v ročnem delu, ko si rad sam izdela slikarsko stojalo, episkop, omarice ter škatle za foto arhiv in kasete. In spet drugič si daje duška s pisano besedo ter se z njo kdaj tudi javno oglasi, kadar gre za pereče sodobne pojave. Že kar vročični aktivnosti pa postavlja kontrapunkt z vajami v meditacijah, pri čemer ga navdihujejo misleci daljnega vzhoda. Posebno so mu blizu in mnogostranost njegovega delovanja tudi spominja na katerega od njih. Oplaja se s sprehodi v naravo, ki jo obožuje, kakor tudi vse živo in lepo, kar je napisano, izraženo v glazbi ali likovni umetnosti, prikazano v gledališču ali filmu.

Lahko bi se vprašali z besedami Otona Župančiča: »Kako je mogoče prenašati vse to in ne zgoreti?«

Pred dobrim mesecem je Ivan Varl nenadoma umrl. Prvotni osuplosti ob tej vesti je sledil grenak občutek, da je preminil neizpet, potem misel da se dolgo ne more tako goreti, in s časom prepričanje, da on ne bi mogel obstajati star, betežen, neaktiven, pa da je za njim ostalo toliko živga: obsežen opus slikarskega in fotografskega dela, tisto, kar je dal encem, svojcem in prijateljem, ter v ljudeh, ki so ga vsaj malo poznali, spomin na izjemno tenkočutnega in ljubeznivega človeka. Na pokopališču je ob dnevu mrtvih to nakazala starjša žena z bežno opazko: »Je počakal ob cesti, da je lahko pozdravil.« In učenci mu prinašajo na grob rože.

TINCA STEGOVEC